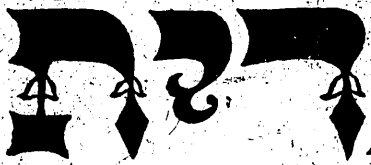

Q. D. B.

הַתְּהִלָּה לַיהוָה

FOEDUS

CUM

ABRAMO SYME

Genes. XV, 9.

PRÆSID

DN. VALENTINO

SS. Theol. Doctore & Pr

PRO LICEN

Summos in Theologia honores ac
ritè capessendi

IN CELEBERRIMA

DISSERTATIONE IN

d. 6. Augusti A. O. R. M

HORIS LOCOQUE CON

P. P.

M. JOH. DAVID Schiefe

Illustris ad Salam Augustei S

Publ. designatus

JENAE LITTERIS

B. V.

כרת יהודה

BIBLIUS DEI

U. M.

YMBOLICUM,

7, 9. 10. 17. 18.

ESIDE

FINO *W*elthem /

ore & Prof. Publico,

ICENTIA,

onores ac Doctoris Privilegia

capessendi

RIMA SALANA

NE INAUGURALI

. R. M DC XCVIII.

QUE CONSUETIS,

. P.

*S*chieferdecker / *V*Veissenf.

ugustei S S. Theol. Prof.

designatus.

TERIS NISIANIS.

117

117

1235

45

8

re

כך יהיה חסידיו

PRÆFAMEN.

Religionem atque cultum Dei non esse inventum quoddam humanum, multò minus rem arbitrio hominum relictam, nemo Christianorum negabit. A Deo namque ipso hominibus revelatum scimus, quâ ratione ab iisdem coli velit, quive effectus indè proveniat, ubi homines cultum huncce ritè obierint, aut eundem neglexerint. Quæ cum ita sint, quis non videt foedus seu pactum quoddam inter Deum hominesque veræ inesse Religioni? *Hinc foedus Dei cum hominibus, est divina quedam*

legislatio, partim promissionibus, partim comminationibus, sancita. Ejusmodi foedus summus ille creaturarum suarum Gubernator & Nomotheta cum toto humano genere in protoplastis non modo statim à creatione ipsorum, antè lapsum, de quo *Gen. II, 15. seqq.* sed & post lapsum, interveniente mediatore, iniit, cujus prima promulgatio *Gen. III, 15.* habetur. Ac ut sanctio hujus foederis, futurique Salvatoris promissio, animis populorum, hinc indè per orbem disperforum, eò firmitus inhæreret, peculiaris quædam foedera inire Divinæ placuit bonitati, & quidem cum ea maximè stirpe, ex qua Messias aliquando oriundus erat, locò ac tempore nativitatis post quoque per prophetas designatò, ut homines velut manu ducti ad istius cognitionem pervenirent. Primum inter foedera ista particularia, quod Deus cum Abrahamo pepigit, meretur locum. Foedus namque Dei cum Noacho de non repetendo amplius diluvio erectum, *Gen. IX, 9. seqq.* extra Religionis

gionis complexum esse videtur, adeoque in numerum istorum fœderum, de quibus modo diximus, referri haud censetur. Placet itaque sub dissertationis schemate de **F O E D E R E D E I C U M A B R A M O S Y M B O L I C O**, cujus sanctio solennis, adhibitis ritibus certis, *Gen. XV, 9. 10. 17. 18.* cum primis exhibetur, proferre in medium nonnulla, Lectorem Benevolum, qui de generali isto fœdere, cum universo genere humano ante & post lapsum inito, erudiri furius cupit, remittimus ad *B. D. Mart. Chemnitium P. 3. LL. Loc. de Discr. V. & N. T. D. Henr. Höpfnerum Dissert. X. de Justif. D. Polyc. Lyserum Jun. Diss. de pacto primo*, aliosque.

Nos verò in præsentì, antequam ipsum propositum nostrum aggrediamur, **D E U M** ter Optimum Maximum supplices veneramur:

اللهم انزلنا ايماننا داينا ويقيننا صادقنا وقلبا
خاشعنا ولسانا ذاكرا واذخا لنا الجنة مع الابرار
برحمتك يا ارحم الراحمين آمين

O Deus, largire nobis fidem perennem, & opinionem veram, & cor humile, & linguam gratam; & introduc nos in Paradisum cum justis, per misericordiam tuam, ô summe misericors, Amen!

* * *

SECTIO PRIOR EXEGETICA.

I. Textus Sacer, Gen. XV, 9. 10. 17. 18.

ויאמר אליו קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת ואיל
משולש ותור וגזל:
ויקח לו את כל־אלה ויבחר אתם כהן ויתן
איש־בתרו לקראת רעהו ואת־הצפור לא־בחר:
ויהי השמש באה ועלטה היה והנדה תנור עשן ולפיד
אש אשר עפר בין הגזרים האלה:
ביום ההוא כרת יהוה את־אברם ברית לאמר
לזרעך נתתי את־הארץ הזאת מנהר מצרים עד־הנהר
הגרל נהר־פרת:

II. Methaphrases nonnullæ.

Targum Onkelos.

ואמר ליה קריב קרמי עגלון תלתא ועזין תלתא ודכרין
תלתא ושפנינא ובר־יונה: וקריב קרמוהי ית־כל־אלון
ופליג יתחון בשוי ויהב פלגין פלג לקביל־חבריה וירת
עופא

עופא לא פליג : והוה שמשא עלת וקבלה הוה זהו
 הנורן דתנן ובעור דאשא די עכרא בין פלגיא האלין :
 כיומא ההוא גזר יהוה עם אברם קים למימר לבנך
 יהכית ית ארעא הך מנהרא דמצרים ועד נהר
 דבא נהרה דפרת :

9- Et dixit ei, offer coram me vitulos tres, & capras tres, & arietes tres, & turturem, & filium columbæ. 10. Et obtulit coram eo omnia hæc, & divisit ea æqualiter, & posuit divisiones, unamquamque è regione alterius: aves autem non divisit. 17. Et factum est, cum occubuisset sol, & caligo facta esset: & ecce clibanus fumans, & lampas ignis quæ transibat inter divisiones illas. 18. In die illa pepigit Dominus pactum cum Abram, dicens: filiis tuis dabo terram hanc, à fluvio Egypti, usque ad fluvium magnum Euphratem.

Targum Jonathan.

ואמר ליה סב לי תקרובתין וקריב קדמי עגלך ברת
 תלת שנין וברחא בר תלרת שנין ועזא ברת תלרת שנין
 ושפנינא ותסילא בר יוון : וקריב קדמוי ית כל אלין ופסג
 יתהון במציעא וכדר פסגא דחד כל קביל תבריה וית עופא
 לא פסג : והוה שמשא טמעא וחומטא חות זהא חמא
 אברם גהינם מסיק תננא וגומרין דאשא ומבעיר שביבין
 דנור למידן בידו דשעיא והוה עבר בין פסגיא האלין
 כיומא

ביוםא ההוא גזר יחזה עם אכרם קיים ולא למידן ביה
 בנוי ולמפרוקינן מן מלכותא למימר לבנך אתן ית ארעא
 חדא מנילוס דמצרים עד נהרא רבא נהרא זפרת:

9. Et dixit illi, accipe mihi oblationes, & offer
 coram me vitulam triennem, & hircum triennem,
 & capram triennem, & turturem, & columbum
 columbæ pullum. 10. Et obtulit coram eo omnia
 ista, & divisit ea per medium, & ordinavit divisi-
 onem unius è regione alterius: sed volucrem non
 divisit. 17. Et fuit sol occumbens & caligo fuit: &
 ecce vidit Abram Gehennam ascendere facientem
 fumum, & carbones ignitos, & accendentem scin-
 tillas ignis, ad judicandum in illa improbos, & ec-
 ce transibat inter divisiones illas. 18. Eo ipso die
 pepigit Dominus foedus cum Abramo, fore ut non
 judicaretur eâ filii ejus, sed ut liberaret eos à regno,
 dicendo: filiis tuis dabo terram hanc, à Nilo Ægy-
 pti, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphra-
 tis.

Targum Hierosolymitanum.

ושופנין ובר יון: וקריב קדמוי ית כל אלין ופסג יתחון
 לפסגין ושוי גבר פסגיה לקדמות חבריה וית עופא לי
 פסג: והא שמשא אזלא למטמעא וקבלא חוה והא אכרם
 חזי עד די ספסלון אסתדרו וכורסון רמיו והא גהנם
 דאתעתדא לרשעיא לעלמא דאתי כתנורא מקפן שביבין דנור
 ושלחבין

ושלהבין האשׁוּבָה רבגורה נפלו רשיעיִם עַל רפחיו
 באריותא בחייהון וצדקיא דנטרו יתא מן עקתא ישתזבון
 כַּל כדן יתחזי לאכרם כד חורה עפר ביני פסגות
 האלין:

9. - - - Et turturem & filium columbæ. 10. Et
 obtulit coram ipso omnia hæc, & divisit ea in divi-
 siones, & posuit partem sectionis unius è regione
 sociæ ejus: sed volucres non divisit. 17. Et ecce
 sol ibat ad occasum, & tenebræ erant: & ecce Abram
 videbat donec sedes ordinatæ erant, & solia subla-
 ta; & ecce Gehenna, quæ parata est improbis in
 futuro seculo tanquam fornax, quam circumda-
 bant scintillæ ignis & flammæ ignis, in cujus medi-
 um ceciderunt improbi, eo quod rebelles fuerant
 in legem, durante vitâ ipsorum; sed justi qui eam
 observarunt, ab afflictione eripientur: nihilominus
 visa est Abramo, cum transibat inter sectiones illas.

Versio Samaritana.

• אַדָּז • אַמַּלְמַל • אַרְבַּל • אַל • אַפ • אַמַּלְמַל
 : אַמַּלְמַל • אַרְבַּל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל
 • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל
 • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל • אַמַּלְמַל
 B אַמַּלְמַל

וְיָבֹא אֵלָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו
 וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו וְיִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו

9. Qui dixit ei, sume tibi vitulum triennem, & arietem triennem, & capram trimam, & turturem, & pullum columbæ. 10. Sumpsit ergò sibi hæc omnia, & divisit ea æqualiter, posuitque membrum contra locium ejus; volucrem autem non divisit, 17. Factumque est, ut sole occumbente caligo fieret; & ecce chibanus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas. 18. In die illa statuit Dominus cum Abram pactum; & dixit ei, semini tuo dabo terram istam à flumine Ægypti usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratem.

Versio Arabica.

قال له خذ لي عجلا مثلثا وعنزا مثلثة وكبشا
 مثلثا وشغنيناء وفرخ حمام : فاخذ له جميع هذه
 وشطرها في اوساطها ثم جعل كل شطر
 قبالة صاحبه والطير لم يشطره : فلبس
 عابت الشبثين وكانت الذهبية فاذا شبيه بتنور
 دخان ومشعل نار ساير يمين تلكا
 الشطور : في ذلك اليوم عهد الله مع
 ابرام عهدا قايلا لنسلك اعطي هذه الارض
 من نهر مصر الي النهر الكبير نهر
 العفرات :

9. Dixit ei accipe mihi vitulum trimum, & capram trimam, & arietem trimum, & turturem, & pullum columbarum. 10. Accepitque ei omnia hæc, & partitus est ea per medietates eorum: deinde posuit unumquodque frustum ex adverso socii sui; volucrem autem non divisit. 17. Cumque occidisset sol, fuissetque obscuritas, ecce similitudo clibani fumi, & facis ignis euntis inter frusta illa. 18. In illa die pactus est Deus cum Abram pactum, dicens: progeniei tuæ dabo hanc terram, à flumine Ægypti, ad flumen magnum, flumen Euphratem.

گنت باو یستان بهن کوساله سه وین سه
 وئر مپشن سه وندرو وکوتر بجه ۱۰ بستاند
 به او سر همه اینان و پاره کرن ایشان انر
 بر ابر اب شخص پاره او دید پاره یار او و مران
 کز جش که نه پاره کرن ۱۰ به ودان
 خورشید ایا و تار یکی بود و ایند که تار
 دو دکی من و زبانه یی اتش انچه بکشد
 مپان ان پاره های اینان ۱۰ در ابو
 روز دیدید که او از ابرم شرطی بگفتن
 نسل تو دادم مران نرمی من این از رون
 مصرا تا ان رون ان بزرك رون قرت ۱۰

9. Respondit ei, tolle mihi boves anniculos tres, & capras tres, & arietes tres, phasianum quoque & pullum columbinum. 10. Tum accepit sibi hæc omnia, eaque æqualiter partivit, & dedit singulam cujusque partem ex opposito focii sui; aves vero non partivit. 17. Fuit, cum sol descenderet, caligo exorta est, & ecce furnus fumosus, & flamma ignea, quæ transibat inter istas partes. 18. Die ipso pepigit Dominus foedus cum Abram, dicendo;

progeniei tuæ dedi terram istam, a flumine Ægypti, usque ad flumen magnum, flumen Euphratem.

Versio Græca LXX.

9. Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ λάβει μοι δάμαλιν τριπίζουσαν, καὶ αἶγα τριπίζουσαν, καὶ κρινὸν τριπίζοντα, καὶ τριγόνα, καὶ πενταεῖρον. 10. Ἔλαβε δὲ αὐτῷ πάντα ταῦτα, καὶ διέδωκεν αὐτῷ μίσην, καὶ εἰσέθηκεν αὐτῷ ἀνταρτίσασκε ἀλλήλοις καὶ δὲ ὄρεα ἢ διέδωκε. 17. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἥλιος ἔγενετο καπνίζοντα, καὶ λαμπάδες πυρὸς, αἱ δὴ ἦσαν ἀνά μέσον τῶν τυχουμένων τούτων. 18. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἶπε ὁ κύριος τῷ Ἀβραμ διαθήκην, λέγων, τῷ σπέρματι σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, ἀπὸ ἧς ποταμὸς Αἰγύπτου ἕως ἧς ποταμὸς Ἐυφράτης.

9. Dixit autem ei, accipe mihi juvencam trimam, & capram trimam, & arietem trimum & turturem & columbam. 10. Accepit autem sibi hæc omnia, & divisit illa media, & posuit ea contra faciem alterum alteri; aves autem non divisit. 17. Cum autem jam Sol erat ad occasum, facta est flamma: & ecce fornax fumigabunda, & lampades ignis, quæ pertransierunt per medias divisiones istas. 18. In die illa disposuit Dominus testamentum ad Abrām, dicens; semini tuo dabo terram hanc, a flumine Ægypti, usque ad flumen magnum Euphratem.

Versio Vulgata Latina.

9. Et respondens Dominus, sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoq; & columbam. 10. Qui tollens universa hæc, divisit ea per medium, & utrasque partes contra se altrinsecus posuit; aves autem non divisit. 17. Cum ergo occubuisset Sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit Clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas. 18. In illo die pepigit Dominus foedus cum Abram. dicens: semini tuo dabo terram hanc, à fluvio Ægypti, usque ad fluvium magnum Euphratem.

Versio Latina Tremellii & Junii.

9. Et dixit ei, sumens offer mihi vitulam triennem, & capram triennem, & arietem triennem, turturemque cum pullo columbarum. 10. Abram itaque sumpta offerens ei omnia hæc, quum dissecuisset ea per medium, posuerat dimidiatam cujusque partem regione suæ alterius; aves vero non dissecuerat. 17. Fuit autem condito jam sole, quum cœca nox esset: & ecce furnum fumentem, & ardentem lampada, transeuntem inter segmenta illa. 18. Hoc die pepigit Jehova cum Abrahamo foedus, dicendo: semini tuo dedi terram hanc,

à flumine Egypti ad flumen illud usque magnum,
flumen Euphratis.

Versio Germanica Lutberi.

9. Und Er sprach zu ihm / bringe mir eine
drenjährige Rue / und eine drenjährige Ziegen /
und einen drenjährigen Widder / und eine Tur-
tel-Tauben / und eine junge Tauben.

10. Und er bracht Ihm solches alles / und
zurtheilet es mitten von einander / und legt ie
ein Theil gegen das ander über / aber die Vogel
zerttheilet er nicht.

17. Als nun die Sonne untergangen und
finster worden war / siehe / da rauchete ein Of-
fen / und ein Feuer-Flammen fuhr zwischen den
Stücken hin.

18. An dem Tage machte der Herr einen
Bund mit Abram / und sprach / deinem Samen
wil ich dis Land geben / von dem Wasser Egypti
an / biß an das grosse Wasser Phrat.

§. I.

DUo potissimum apud Rabbinos deprehendimus no-
mina, quibus interpretatio Scripturæ Sacræ ab iis-
dem insigniri solet, alterum פתרון, alterum
est. פתרון proprie versionem Textus concernit; ast
פתרון

פתרון difficilia, quæ sub verbis latent, solvit, simulque genuinum sensum eruit. Utrumque peculiare Dei χάρισμα esse, Apostolus *I. Cor. XII. 10. 11.* testatur, ubi γίνη γλωσσῶν est תרגום, ἐρμηνεία γλωσσῶν est פתרון. Versiones nonnullas jam exhibuimus, & quidem eas, quæ cum interpretatione Latina in Bibliis Londinensibus extant, quibus subjunximus Latinam Tremellii & Junii, cum Germanica Lutheri. Itaque ad פתרון seu ἐρμηνείαν accessum faciamus, necesse est. Præmittemus eidem generalem quandam *foederis Divini cum Abramo συναιγεφίαν*, quæ simul *ὡς ἐν συνώψει*, *antecedentia* pariter & *consequentia* Textûs nostri, e *Cap. XV. Genes.* selecti, sistet.

§. II.

Originem hujus foederis atque initium *Gen. XII. 1. 2. 3. seqq.*prehendimus, ubi Deus Abramum jubet patriam & cognatos relinquere, aitque: לך מארצך ומולדתך: לך מארצך ומולדתך *vade tibi è terra tua, & è cognatione tua, & è Domo patris tui, ad terram, quam monstrabo tibi.* Huic mandato varias subnectit promissiones, nimirum de numerosa Abrami posteritate, nominis ejus celebritate, amicorum & inimicorum communionem, ac tandem de Messia ex ipso oriundo. Abram itaque morem gerens Deo quantocius exit, & in Urbem Haran cum Tharah patre, Sarai uxore, & Lotho, filio ex fratre Harane relicto, pervenit, fitque ibidem גר *peregrinus*, seu, quod perindè est, אדם שלא נולד באותה פרינר אלא בא אדם שלא נולד באותה פרינר אלא בא *homo ejusmodi, qui non natus erat in illa civitate, sed venerat ex alia civitate, ad habitandum illic*, ut verbis *RaSchl* utamur, ad *Exod. XXII. 20.* conf. h. l. *Actor. VII. 2. 3.* Mox Abramo post mortem pa-

tris ulterius tendenti Deus diversis vicibus, iteratis promissis coeptum foedus insinuare pergit, eique contra hostes nonnullos fert suppetias; Abram, & quæ suarum esse partium opinatur, ritè peragit, prout hæc omnia, è *Gen. XII. XIII. XIV.* constant. Hinc quoque ob *ἀπιστία* nonnihil timidum consolatur Deus, denuoque prolem & posteros innumeros, iisdemque terram Canaan, promittit, *Cap. XV. 1. - 7.* Huic solatio ac promissis quamvis fidem adhibuerit, tamen plenius informari cupiens signum à Deo petit: *אדני יהוה ברוך ארע כי אירשנה* *Domine Deus, in quo sciam, quod possessurus sim eam? Ibid. v. 8.* Equidem signum petere infidelitatem arguit. Vide quæso scribas & Phariseos signum petentes quomodo exceperit Salvator, *Matth. XII. 38. 39.* Ast verò, sicuti Maria, Christi genitrix, Divino nuncio Gabrieli respondebat: *πῶς ἔσται τῆν, ἰσὴ ἀνδρα ἔ γινώσκω,* *Luc. I. 34.* ita & hic Abram, non de re ipsa, sed tantum de modo & circumstantiis est dubius. Exindè signum nequaquam ipsi denegatur, sed jubet Deus nonnulla sibi afferre animalia, *Genes. XV. 9.* simulque eidem dicto audienti *v. 10.* fata posterorum præmonstrat non solum, *v. 11. - 16.* sed & foedus hætenus inchoatum, solemnè ritu perficit, *v. 17. 18.* terminosque pariter ac populos, ab ejus posteritate occupandos, denominat, *v. 18. - 21.* Hujus foederis atque mandati Divini memor postmodum Abram, jussa omnia fideliter exequitur, multaque benedictione & beneficiis à Deo cumulatur, prout videre est è *Cap. XVI. seqq.* Habes itaque summam foederis Divini cum Abramo, aliquot *Geneseos Capitibus*, ut vides, fusiùs exhibiti. Nobis tantum *Capitis XV. vers. 9. 10. 17. 18.* in præsentì ponderare animus est, non tamen neglectâ cæterorum versuum harmoniâ.

§. III.

Tritum illud Rabbīnorum: אין כבודו אפילו אורח *non est in Lege vel una littera, à qua non magni dependeant montes, circa Thema quoque nostrum deprehendimus. Operæ ergò pretium erit, de singulis versibus dispicere nonnihil.*

vers. 9. ויאמר & dixit nimirum *Dominus Deus*, quò titulo ab Abramo *vers. præc.* insigni fiducia compellatur. Observant Rabbini in *Talmud* א' ברכות פ' א' & ex eo *Talkut SCHIM. f. 21. col. 1.* sequentia: אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מיום שכרא הכה את העולם לא בא אדם שקראו להכה ארון עד שכרא אברהם וקראו ארון שנ' יהי אלהים וגו' ואף דניאל לא נענה אלא בזכות אברהם שנ' האר פניך אל מקדשך השמים למען ארני למעןך יימבעי *dicit R. Jobanan nomine R. Schimeonis filii Jobai, à tempore quò creavit S. B. J. mundum, nemo venit, qui vocasset eum ארון, donec veniret Abraham, & vocaret eum ארון, sicut dicitur: Domine Deus (Gen. XV. 8.) Et Daniel quoque non exauditus est, nisi propter justitiam Abrahami, sicut dicitur: illustra faciem tuam super sanctuarium tuum desolatam propter ארני (Dan. IX. 17.) propter te, Domine, orandum erat illi, sed (Daniel ita dixit) propter Abrahamum, qui vocavit eum ארון. Conf. HACKSPAN. Ann. ad Dan. IX. 17.* Loquitur autem hic במחזוריהויהויה cum Abramo במחזוריהויהויה, seu in visione, prout *vers. 1. bujus Cap.* testatur. Diversimodè namque Deus Prophetis sese manifestabat olim. Ex *Numer. XII. 7. 8.* triplex potissimum revelationis Divinæ modus colligitur, scilicet במראה *per visionem*, בחלים *per somnium*, פה אלהים *ore ad os.* Rabbini tamen plures e

Prophetarum scriptis colligunt, prout videre est in *DON 78*.
ABARBANEL. על נביאים אחרונים פי' *f. 222. c. 1.* & מדרש
 שיר *cap. 3. v. 4.* & *Jalkut f. 20. col. 2.* ubi hæc proferunt:
 ו' לשנורת נקראת נבואה חזון הטפה דבור אמירה צווי
 משא משל מליצה חידה נבואה *decem nominibus appel-*
latur נבואה *prophetia, visio, stillatio, verbum, sermo,*
mandatum, onus, parabola, eloquentia, enigma, prophetia.
 Hinc quaerunt: ואי זו היא קשה שבכולן *quodnam est*
gravisimum ex his omnibus? Respondent: ר' אליעזר אומר
 חזון שנחזור קשרה הוגד לי ר' יוחנן אמר דבור שנדבר
 אדני הארץ אתנו קשורתי ורכנן אמרין משא כמשמעו שנ'
 כמשא כבד וכבדו ממני גדיל כוח של אברהם שנדבר עמו
 חזון *(esse gravissimum) quia* *R. Eleazar dicit* כדבור ובחזון
dicitur: visio dura nunciata est mihi (Jes. XXI. 2.) R. Jo-
ebanan dicit רביר *(esse gravissimum) quia dicitur: loque-*
batur Dominus terræ nobiscum dura; (Gen. XLII. 30.) sed
Rabbini nostri dicunt משא *(esse gravissimum) juxta litera-*
lem sensum suum, quia dicitur: Sicut onus grave aggravata
sunt a me (Ps XXXII. 5.) magna fuerunt vires Abrahami,
quia sapius locutus est (Deus) cum eo per verbum & per vi-
sionem. Sic quoque in ר' אליעזר פרקי referente *Jalkut, f.*
29. col. 4. dicitur: לכל הנבאי נראה להם בחזון ולאברהם
 נגלה במראה ובחזון במראה מנין וירא אליו בחזון
 מנין אחר הדברים האלה היה דבריי אל אברהם במחזורי
omnibus Prophetis apparuit (Deus) per חזון, *sed Abrahamo*
revelavit se per מראה *& per* חזון. *Per* מראה, *quando di-*
citur: & apparuit illi; per חזון, *quando dicitur: post res hæc*
factum est verbum Domini ad Abram per visionem. Cum
autem vix, ac ne vix quidem, מראה a מראה differat, atque
hujus tantum XP. hocce Capite fiat mentio, istud saltem ad-
notasse

notasse sufficiat, derivari מַחֲוֹה a חָוָה, quod tam *oculis* quam *mente* & *intellectu* videre seu cognoscere significat. Unde *visio* alia erat *interna*, quæ fiebat mente elevata, ut quis videret atque cognosceret; alia *externa*, representando aliquid. Posterior est hujus loci, utpote quæ fiebat in vigilia, teste *vers. 5*. Adeoque recte *LUTHERUS*, *visio*, inquit, est *apparitio quadam, cum Deus per imaginariam apparet visionem, vigilantibus*. Vid. *Magnif. DN. D. BECHMANNI Annot. ad Comp. Hutt. Loc. I. Quæst. I. § 4. TERSERI Annotat. in Gen. f. 44. POLI Synops. Critic. Tom. I. f. 156. Edit. Londin. HOTTINGERI Thes. Philol. Lib. II. Cap. 3. Sect. 4. f. 573. seqq. aliosque*. An מַחֲוֹה seu מַרְאֵה *visio* eadem fuerit cum חֲלוֹם *somnio* inter nonnullos controversitur. R. D. *KIMCHI* ad *Joel. II. 28*. ita commentatur: וְהִנְבוֹאָה תִּהְיֶה לָהֶם כְּמַרְאֵה הַחֲלוֹם & *erit illis prophetia in visione somni*, quasi non essent distincta somnia & visiones, sed qui uno institueretur, alterius etiam esset particeps. Imo & *RAMBAM*, in חֲסוּרֵי הַתּוֹרָה *Cap. VII. § 3*. expresse asserit, אֵין רוֹאֵין מַרְאֵה הַנְּבוֹאָה אֶלָּא בְּחֲלוֹם בְּחֻזֵּן הַלַּיְלָה אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזון הלילה. *nunquam Prophetiam exhiberi visionem, nisi in somnio, per visa nocturna, aut interdum quidem, sed postquam gravis in eos sopor irruerit*. Calculum huic opinioni *vers. 12. Cap. XV*. nostri addere videtur, quippe qui in Abramum חֲרָמָה *soporem* irruisse memorat. Verum sciendum, somnium quidem aliquando visionem insecutum fuisse, ut hoc loco; sæpe tamen & visionem absque somnio contigisse, prout de Cornelio, *Act. X. 3*. Petro, *Act. X. 9. seqq. XI. 5. seqq.* aliisque legimus, quæ omnia ibidem memorata vigilantibus accidisse, res in apriico est. Itaque & hæc Abrami visio; ut supra diximus,

in vigilia fiebat. Quis enim Deum in somnio Abramum, eduxisse foras, hunc vero animalia *vers. 9.* commemorata somniantem adduxisse atque partitum fuisse *vers. 10.* somnabit? Ergo *חזוה* *visio* & *חלום* *somnium* diversa sunt, non tamen ideo plane contraria. Conf. DON ISAAC ABARBANEL *חזוה* *חלום* *חזוה* ED. POCK. *Comment. ad Joel. II. 28. f. 236.* JOH. WANDAL, *Diff. de Prophetis §. XI. p. 21.* ED. LEIGH, *Crit. Sac. V. T. R. חזוה f. 63.* Postquam igitur Deus Abramo foras educto denuo multiplicationem seminis promisisset, hic vero, quamvis de re ipsa certus, ut §. *prac.* diximus, de circumstantiis tamen & modo non nihil esset dubius, signumque petiisset, tunc dixit Dominus ad eum:

§. IV.

קח לי offer mihi) Targ. Onkel. קריב קרמי *offer coram me*; Targ. Jonath. סב לי תקרובתין וקריב קרמי *accipe mihi oblationes & offer coram me*; & Syr. *كح لي* (pro לי legens *לך*) *sume tibi*, male interpretantur. Neque Tremell. & Jun. per *sumens offer mihi* reddidisse adcurate videntur. לקח Hebræis proprie *accipere, sumere, auferre* &c. significat, quem sensum reliquæ Versiones spectarunt; ast non raro idem quoque valet ac *adducere, afferre, dare*. Probamus id ipsum: *Psal. LXIIX. 19.* dicitur לקחת מתנות, quod ibidem Arabs per *واعطى من اهدى*, & Apostolus *Eph. IV. 8.* per *εδωκε δωματα*, exprimit. Jam vero Arabicum *عطى* & *accipere, dare* atque *afferre* significat, cui & *نال*, per quod non raro לקח itidem reddi solet, respondet. Annon itaque exinde concludere licet, *לקח* duplicem *nam olim*

olim obtinuisse significationem, adeoque non modo *sumere*, *accipere*, sed & sumpta vel accepta *dare*, *afferre* seu *adducere* alicui, hodiernum denotare? Vid. SCHERZ. *syff. Loc. XXV. §. XIII. p. 694. HACKSPAN. Annot. Theol. Philol. ad Luc. XXIV. 31. p. 376.* Item *Diff. nostr. de usu Ling. Arab. §. X.* Rectissime adeo Lutherus transtulisset: bringe mir / modo in margine (Dysere) omisisset, conf. & Glossatores Vinarienses h. l. Id ipsum namque probatum volumus, לקח non *offerre* seu *sacrificare*, sed nude *afferre* aliquid, hoc loco denotare. Sane non sine Emphasi Arabs hic خذ لي habet. أخذ enim non solum cepit, accepit, sumpsit, significat, sed & inter alia أخذ عليه البيناق idem est ac *inivit cum eo foedus vel pactum*. Ecquid igitur obstat, quo minus hæc Dei verba לקח לי ita interpretari nobis liceat: *affer mihi in usum foederis?* plura *Seç. II. ad Thef. III. seqq.* dabimus.

Afferre autem Deus Abramum jubet 1.) tria בהמות nempe ועז משולש *bitulam triennem*, & *capram triennem*; 2.) bina עופות, ut puta ותור *turturem*, וגוזל *pulum columbae*. De singulis sigillatim, & quidem ante omnia de משולש vel משולש. Utrumque Particip. Püal, Mascul. & Foemin. est, a Rad. in Piel usitata שלש *tertiavit, tripertitus fuit, triplicavit*. Hinc varie ab interpretibus redditur. Targ. Onkel. תלתני, *Raschi שלושה* Verf. Pers. *tres*, habent, & sic quoque R. SAL. BEN MELECH in בר פר *f. 6. c. 2. R. CHAMA BAR CHANINA* in מר, & exinde *JalKut f. 20. cap. 4.* Fatendum equidem משולש nullibi, nisi hic, de trienni aliquo pecore dici.

Hinc

Hinc in *Falkut f. 20. col. 1.* dicitur : לא נאמר לשון משולש : אלא גבורי כוח כדומה והיוט המשולש למה במהרה ינתק. *non designat vocabulum משולש nisi valida, sicut dicitur (Eccles. IV. 12.)* & filum triplicatum non cito rumpitur. Conf. *Ezech. XLII. 6.* Sic *Ef. XV. (Bibl. Germ. XVI, 5.)* & *Jerem. XLIX. 34.* עגלת שלישיה itidem *vaccam triennem* vertunt Interpretes, ubi *RaSchl* Ellipsin putat esse, dicitque pro עגלת זלודה שלישיה *vitulam partus tertii.* Quicquid sit, nos hic omnino Græcæ LXX, Vulgatæ, Tremellio-Junianæ, Lutherique Versionibus adstipulamur, atque עגלת משולש idem esse ac בררת תלת שנים *filiam trium annorum, i. e. triennem,* prout Jonathan explicat. Conf. *POLI Syn. Crit. Tom. I. f. 159.*

§. V.

עגלה *vitulam*, ad mentem Targ. Jon. Verf. Sam. Vulg. Tremell. Jun. & Germ. Lutheri, non *vitulum*, ut volunt Targ. Onkel. Verf. Syr. Arab. Pers. item *RaSchl* & *R. CHAMA BAR CHANINA*, supra citati, significare, sole meridiano clarius est. *LEIGH Crit. Sacr. V. T. R. עגל f. 164.* ab עגול, quod orbiculatim circumfaltet, dici putat. Hinc עגלה *vitulam* notat, עג פרה quoad ætatem nonnihil contradistinctam. Ejusmodi vitulam decollandam, eaque eadem auctoris incerti expiandam, adhibitis certis ritibus, jubet Deus *Deut. XXI. 3. seqq.* ubi ita describitur : עגלה בקר : אשר למה עובר בה אשר למה משכה בעור. Eine junge Kue von den Rindern/ damit man nicht gearbeitet hat/ noch am Joch gezogen hat. Quem locum impostor ille Muhammed, *Coran. Sur. II, de Vacca, v. 63. 65.* eundem decollandi vitulam ritum, admixtis hinc inde more solito fragmentis ac mendaciis, tradens, hunc in modum exprimit :

انها بقرة لا قارض ولا بكر عوان بين ذلك
 اذها بقرة لا قارض ولا بكر عوان بين ذلك
 تسمى البقرة لا شاة لا شاة

Sit vacca non annosa, neque primipara, sed medise aetatis inter has; sit vacca non utilis ut aret terram, neque ut riget arbum, sit sana, in qua nulla macula. Quæ ipsa Muhammedis descriptio פרה פרה potius quàm עגלה convenit. Plura de hoc ritu qui volet, loca citata adeat.

Ad עו jam pergimus, quod ipsum semper Fœmininum, *capram* scilicet, denotat, Masculinum nunquam, utpote quod describi solet, v. g. per עזים זכר חמים *bircum caprarum, marem integrum, Levit. IV. 23.* Hinc peccat sæpè citatus R. CHAMA BAR CHAN. qui עו Masculinè interpretatus est. Huic עו Græcum αἴξ, quod LXX. adhibent, ortum debere videtur.

Restat ultimum è בהמות, quorum hic fit mentio, איל nempè, quò nomine à robore dicunt *arietem* Hebraei, qui, interprete R. A. ESRA, est הכבש הגדול *ovis magna*. Ideoque Jonathan malè per ברחה, quod *bircum* propriè *caprarum* notat, transfudit. Caterum qui per משולש *tria* innui volunt, unanimè legunt: *vitulas tres, & capras tres, & arietes tres*, ast perperam, ut paulò antè monstravimus.

Sequuntur jam duæ species העופות, scilicet תור & גורל.

תור *Tarturem* literis iisdem & significatione refert. Consentiant versiones, & voce שפנינא, quam Chaldaei habent, Syrus, Samaritanus & Arabs utuntur. Vide-
 D tur

tur quidem Persicum *تدمرو* (seu potius *تدمرو* legendum) coincidere cum Hebr. *תור*, ast non *turturem*, sed *phasianum*, quem Turcæ *سكسون* appellare solent, notat, &, nisi fallimur, Arabico *تدمرج* aut Græco *τάρυεγς* affine est. Dicitur autem *תור* *turtar*, non tantum à voce, quam edit, sed quoque à circumrotatione, & *exploratione*, id quod Rad. *תור*, Arabicæ *شغين*, undè *شغنين* est, ratione significationis haud incongrua, innuere quibusdam videtur. Conf. LEIGH *Crit. Sacr. V. T. R. תור* f. 262.

גזר *pullum columbinum*, quod rapinæ sit expositus, suffragantibus nobis versionibus, interpretamur. *יונה* etenim *columbam*, *גזר* *pullum* avium, in specie *columbarum*, denotat. Marem eundem fuisse, præ cæteris *R. A. ESRA* contendit, aliosque secutus, per *בן יונה* explicat. Nonnulli plures fuisse putant, hinc *RaSchl* *תורים ובני יונה* *turtures & filios* i. e. *pulos columbe*, addit.

§. VI.

Verf. 10. *לקח לו ארתי כל אלה* & *attulit ei omnia ista*) Hic non modò expresse significationem verbi *לקח*, quam §. IV. voluimus, conspicere licet, sed & Interpretes Latini, Versionum in opere Anglicano exhibitarum, notandi veniunt, quod Sam. *לך*, Syr. *לס*, Pers. *باو* & Græc. *αυτο* per *sibi* transtulerint, adeoque firmiter propriæ *לקח* significationi inhæserint, quasi Abram *sibi*, i. e. per se, ac tantum sui ipsius gratiâ, hæc omnia *sumpsisset*.

בחר & *divisit ea per medium*) *בחר* perinde est ac *חצה*, *in duas partes divisit, dimidiavit*. Eisdem responderet Chald. *פלג*, Syr. *فلس*, hoc loco

pariter

pariter atque *Gen. XXXII. 7.* item כָּרַת לשנים *Jerem. XXXIV. 18.* nec non Samarit. פָּחַךְ, Arab. شطر. Rectè proinde *RaScbl:* חָלַק כל אחד לשני חלקים *divisit unumquodque horum animalium in duas partes.* Hanc sententiam & omnes Versiones amplectuntur. Vid. & *Jalkut, f. 20. c. 1.*

וַיִּתֵּן & collocavit נתן enim hoc locò non dare, (undè malè Persa vertit,) sed ponere, collocare, significat, quò sensu *Gen. I. 17.* וַיִּתֵּן אֹהֶם & collocavit ea, dicitur.

וַיִּתֵּן רֵעֵהוּ & collocavit eam unamquamque partem à regione alterius) Hebraismus est, qui verbotenus sonat: *virum partis ejus in occursum amici sui.* Benè Lutherus: und legst je ein Zheil gegen das ander über. Ita *Gen XI. 3.* dicitur: וַיִּדְבְּרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ & dixerunt vir ad amicum suum, i.e. unus ad alium, vel, dixerunt invicem; Luth. und sprachen. Porro *Gen. XLIII. 33.* וַיִּתְמַחוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ & admirati sunt viri, vir ad amicum suum, i. e. invicem; Luth. Des verwunderten sie sich unter einander. Conf. & *Gen. XXXVII. 19.* Nam אִישׁ, רֵעַ, בעל, & aliæ hujusmodi voces, quandoque latissimè sumuntur pro quilibet, unusquisque &c. quandoque etiam planè sunt pleonasticæ. Hinc *R. A. ESR A* ad hæc verba notat sequentia: רֵעַ כִּי מֵלַחַם אִישׁ כְּמוֹ בֵּעַל וְכֵן אִישׁ מִלַּחְמָה וְהָאִישׁ גְּבוּרִי אֶל וּפִי בֵּעַל כְּמוֹ עֵצָם הַזֶּכֶר וְכֵן אִישׁ בְּלִיעַל סְמוּךְ גַּם כֵּן בַּחַיּוּרִת וּבִירִיעוּת אִשָּׁה אֶל אַחֻוּתָהּ. נתן בתר כל אִישׁ לְקִרְאָתָהּ רֵעֵהוּ כִּי הִבְהִמְתָּה. וְהָאִישׁ אִישׁ *Scito, quod vocabulum sic sic ut בעל* (i.e. eundem generalem non rarò sensum habeat ac בעל, quando v. g. dicitur *Gen. XXXVII 19.* החלמור *fœderati*,) & sic dicitur והאיש גבריאל (*i. Sam. XVII. 33.*) אִישׁ מִלַּחְמָה

junge Taub &c. Und Abraham hat die כהמוֹ von einander gehackt auff zwey Stück / und hat gelegt ein Stück auff die Seit / und wieder ein Stück auf die ander Seit ꝛc. Und Abraham der hat zubackt alle die כהמוֹ und den Vogel hat er nit zubackt ꝛc. Applicationem, quam ibi inserunt Judæi, Sect. II. reservamus. Succedat jam

§. VII.

Vers. 17. וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה & fuit Sol occumbens) Itæ hæc verba Editores Operis Anglicani interpretantur. An alii rectius & fuit, condito jam Sole, cum Vulgata reddant, ipsi judicent. Raschl. Ellipsin esse putat, dicitque pro וַיְהִי וַיָּבֵר אוֹתוֹ autumat, & simul loca parallela Gen. XLII. 35, 2. Reg. XIII. 21. citat. Derivatur שָׁשׂ, ut quibusdam placet, à Chald. שָׁשׂ ministrare, quoniam Sol in administrando lumine totius mundi minister sit. Ratione Generis sæpe variat. Additur eidem hoc loco באָה Partic. Fœm. Verbi בָּוֵא ire, ingredi, &c. Dicitur enim ingredi seu subire de sole occidente, quod terram & oceanum subire videatur, Gen. XXIX. 11. Exod. XXII. 25. Deut. XXIV. 13. Jud. XIX. 14. Sicuti יָצָא, egredi, adhibetur, cum manè oritur, Gen. XIX. 23. & alibi. Caterum quæ paulo ante, vers. 12. extant verba וַיְהִי לְכוּן הַשֶּׁמֶשׁ לְכוּן & fuit sol ad ingrediendum, i. e. cum prope esset sol, ut occumberet, non sine singulari Emphasi indicant, ea, quæ à vers. 12. ad finem usque Capitis recensentur, non uno eodemque tempore & modo, sed alia ante occasum adhuc solis Abramo dormienti, alia verò post occasum solis eidem vigilanti, evenisse. Hinc sensus Capitis totius fuit talis: postquam Deus Abramum במרוֹה per vi-

sonem allocutus fuerat, simulque nonnulla sibi afferenda postularat animalia, *vers. 1. --- 12.* tunc & eidem Abramo, sole jam ad occasum vergente, futura prænunciat, & quidem in sopore gravissimo constituto, *v. 12. --- 16.* Ast vero, sole jam conditò, ac vigilante iterum Abramò, quæ à *vers. 17. ad fin. Cap.* memorantur, contingunt. Conf. hic omnino §. III. Neque est quod de hac dubitemus sententia. Licet enim expressis verbis non addatur, Abramum de sopore isto evigilasse, tamen id ipsum evincunt, quæ *vers. 17. seqq.* facta perhibentur, luculentissime, cum non potuerint ea non in vigilia accidisse. Adam *Gen. 11. 21.* immisò Divinitus ejusmodi sopore, obdormivisse quidem, non tamen evigilasse iterum, dicitur, ecquis verò eundem in somnio locutum esse *Ibid. vers. 23. 24.* asserat? Ergo & hòc locò apparitio furni fumantis, & flammæ transitio per segmenta, imò univèrsa fœderis sanctio, vigilante, non somniantè adhuc, Abramò, peracta sunt.

ועלטה הירח & *caligo erat*) Rabbinì ut plurimum per תשך *tenebras*, alii, quod perinde est, cum Tremell. & Jun. *cœcam noctem*, interpretantur. Innuit enim עלטה *caliginem & tenebras maximas*. Hinc intelligendum tempus illud, من اقبال الظلام في الشرف *ex quo tenebra orientem occupant*, ut Arabes definire solent, *POCŒCK. Annot. ad Carm. Tograti, p. 88.* id est, *ipsa prima noctis vigilia*. Dividebant antiquitus Judæi profundam noctem in tres vigilias, quarum quæque quatuor constabat horis. Inde in *Talmud*, שלש משמרות הוי הלילה *f. 3. c. 1.* dicitur: ועל כל משמר יושב הק'בה ושואג כארי שנ האל סמרום *tres vigilias habet nox & in unaquaque vigilia sedet*

sedet DEUS S. B. J. ac rugit instar Leonis, sicut dicitur:
 Dominus de excelsis rugit &c. *Jer. XXV. 3. Vid. BUXT. Lexi.*
Talm. Rabb. f. 245 A.

§. IIX.

וְהִנֵּה (Ecce) Particula hæc demonstrandi de rebus maxime notabilibus usurpari solet, præprimis cum Spiritus Sanctus, intentio velut digitus, rem quandam attentione maxima observandam monstrat. Ita *Genes. XII.* miranda sane apparitio Angeli foederis, simulque promissio Isaaci, erat, & digna, quæ asterismo illo וְהִנֵּה notaretur; porro *Es. VII. 14.* prædictio conceptionis miræ & nativitatis Messiae per וְהִנֵּה redditur notabilis; nec non *Es. LII. 13.* eadem admirationis particula וְהִנֵּה oraculum gravissimum ibi inchoari innuit. Conf. *Zach. IX. 9.* cum *Matth. XX. 5.* & vid. plura apud *GLASS. Gram. Sacr. Lib. III. Tr. V. Can. XV.* Igitur foedus hocce inter DEUM & Abramum initum ac obfirmatum, ideo præprimis attentione pariter atque admiratione dignum est, quod maxima inter contrahentes fuerit disparitas, uti post patecet.

וְהִנֵּה עֵשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ *furnus fumans, & flamma ignis)*
 Recte omnino Metaphrasæ plurimæ, præter Græcam *LXX.* ubi וְהִנֵּה לִפִּיד pluraliter per *λαμπάδες πυρός* redditur. Sic, quæ Targum Jonath. & Hierol. de Gehenna hic inserunt, nugæ sunt & somnia. Istud saltem non immerito quæritur, an furnus fumans flammam ignis simul conjunctam habuerit, an verò quodlibet separatim apparuerit? *R. A. E S R A* ait, *furnum hunc fuisse עֵשֶׂן מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה הָעוֹלָם וכחוכו לפיד אש* similem fornaci vulgari, ex quo fumus ascendit, & in cujus medio flamma est. Et Zennor. f. 14 c. 1.

Gott schickt Rauch und Feuer/ und das gieng als zwisch
 schen den Stücken Fleisch. Ita furnum fumantem & flammam
 ignis simul pertransisse segmenta volunt quoque Targ.
 Jon. & Hieros. aliique. At nos flammam ignis tantum pertransi
 sisse, eandemq; cum furno fumante conjunctam non fuisse, as
 serimus; maxime enim diversa iisdem significata mox demon
 strabimus. Hinc optime Lutherus: Und siehe/ da rauchte
 ein Ofen/ und ein Feuer: Flamme fuhr zwischen den
 Stücken hin.

עבר אשר עבר *qua transibat*) עבר alias *præterire*, Exod.
 XXXIII. 19. *punire*, Exod. XI. 12. 23. Amos. V. 17. *transgredi*,
peccare, Jos. VII. 11. *non punire*, *condonare*, Es. XL. 27. *in*
terire, *mori*, Job. XXXIV. 20. significat; ast hoc locò cum
 בן constructum, *transire per medium* notat, quo sensu
 inter alia Jerem. XXXIV. vers. 18. habetur. Conf. Jos. III.
 IV. passim.

בין הגורים האלה *inter divisiones illas*) i. e. ut LXX.
 reddunt: ἀνὰ μέσον τῶν ἰσομετρημάτων τῶν, *per medium di*
visionum illarum. גור idem est cum ברר, quod vers. 10.
 vidimus, *segmentum*, *pars divisa*. Inde Chaldæi Haruspi
 ces vocant גורין *sectores* quali, quippe e victimis sectis fu
 tura prædicere solebant. Vid. Dan. II. 27. IV. 4. & conf. hic
 Jer. XXXIV. 18.

§. IX.

Vers. 18. ביום ההוא *eo ipso die*) Hac denuo Em
 phasin haud vulgarem indigitant, simulque Lectoris atten
 tionem urgent ulterius. Triplex adest demonstratio. הנה
 nim demonstrativum non solum הנה, (quamvis a ה exclu
 sum sit,) sed & ipsi Pronomisi demonstrativo הנה præfi
 xum

xum cernitur. Sicuti igitur *Genes. VII. 13.* per **הַעֲצָם הַזֶּה**, item *Cap. XVII. 23. 26.* per **בְּעֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה**, & *Cap. XXI. 22.* per **בְּעַר הַהַיִּים**, alibi que passim, ita & hic, maxime notabilia innuuntur. Dignus itaque hic ipse dies, qui meliore lapillō noteretur! Ecquid enim illō acciderit, accipite;

כרת יהוה את אברם ברית *pepigit Dominus cum Abrahamo fœdus*) Res sane stupenda & admiranda prorsus! demonstrabit eam fulius **אֱלֹהִים**, *Ibseseos IX.* Jam duo potissimum ponderanda circa hanc ipsam phrasin veniunt, quid **ברית fœdus**, quidve **ברית כרת paegere fœdus**, significet.

ברית fœdus seu *pactum* quamvis alii a **ברא** vel **ברר** esse malint, à **ברר eligere, seligere, comedere**, omnium convenientissimè derivari posse putamus, vid. *Magnif. DN. D. CARPZOVII Diff. de Arca Fœderis, Cap. II. §. III. p. 11. 12.* Quemadmodum enim **בכר** à **כח**, **בכר** à **כח**, ita & **ברית** à **ברר**, oritur, ab *electione* quasi conditionum, quibus se invicem obligant pangentes fœdus; addimus & à *comedendo*, quod in pangendis fœderibus victimæ caderentur, dareturque confœderatis epulum, quam sententiam confirmat *Gen. XXVI. 28. 30. & XXXI. 44. 54.* Solet autem **ברית** diversimodè ab interpretibus verti, nimirum **συνθήκη, אֱלֹהִים, ένωνη, μαρτύριον, fœdus, pactum, dispensatio, testamentum**. Etenim non unâ semper significatione in Sacro Codice venit. Sumitur 1.) *generaliter*, pro quavis dispositione, etiam ea, quæ fit absque stipulatione. Ita *Job. XXXI. 1.* dicitur: **ברית כרת לעיני** *fœdus feci cum oculis meis*, ubi sane nulla intercessit stipulatio, conf. *Es. XXVIII. 15. 18.* Sumitur 2.) *specialiter*, de fœderibus illis, quæ homi-

nes inter se invicem certis quibusdam conditionibus & pactis ineunt. Ejusmodi foedera sunt Abimelechi cum Abrahamo, *Gen. XXI. 22. seqq.* Abimelechi cum Isaaco, *Genes. XXVI. 26. seqq.* Labanis cum Jacobo, *Gen. XXXI. 43. seqq.* aliaque. Sumitur 3) *specialissimè*, pro iis foederibus, quæ Deus pepigit cum hominibus, & vel cum universo genere humano, *Gen. II. 15. III. 15.* vel cum certa aliqua stirpe seu familia. Postrema hæc sunt vel *improprie talia*, ubi tantum à parte Dei promissa adsunt, cujusmodi foedus cum Noacho initum *Gen. VI. 18. IX. 9.* extat, de quo in *Præf.* diximus; vel *proprie talia*, ubi ab utraque parte certa promissa & leges, quamvis ea pariter ac contrahentes longè diversæ sint conditionis, observantur. Tale foedus hoc nostrum est, quod cum Abramo posterisque ejus pepigit Deus, cujus justam delineationem *Theof. III. seqq.* exhibebimus. Indè dicuntur לוחות ברית *tabula foederis*, quia legem Dei continebant, *Deut. IX. 9.* ארון הברית *arca foederis*, quia in ea tabula foederis recondita, *Num. X. 33. XIV. 44.* Imò circumcissus vocabatur בן ברית, & susceptor ejus, aliàs סכרק dictus, בעל ברית, quia circumcisio ad foedus istud maximè spectabat, ceu è *Gen. XVII.* constat. Aliis vocabuli ברית acceptionibus jam superfedemus. Vid. *B. KRONMATERI Diss. Inaug. de pacto legali & Evang. HACKSPAN. Annot. Theol. Phil. ad Exod. XXIV. 8. p. 384. LEIGH Crit. Sac. V. T. R. ברה f. 24. TERS. Annot. ad Gen. VI. 18. f. 25. & Gen. XVII. 2. f. 49.*

§. X.

Inire, seu pangere *foedus*, Hebraeis כרת ברית, h. e. *scindere foedus*, dicitur, & Chaldaeis גזר קים, quod idem significat; à ritu scilicet, qui adhiberi consuevit apud eosdem

dem. Quid Rabbinī ad hunc locum nostrum hac de re proferant, videamus. R. A. ESRA verba **בין הגזרות** ita explicat: **בין הכתרים. וזאת היא השבועה וכן העגל אשר כרתו לשנים על כן כתוב אחרי זאת ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית. Et hoc erat iuramentum; & sic dicitur: vitulum quem secarunt in duas partes (Jer. XXXIV. 18.) ideo scriptum est postea: eodipso die pepigit Jehova cum Abramo foedus. RaSchl ait: ודרך כורתו ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתיה כמה שכן לחץ העוברים בין בתי העגל, *mos erat pangentibus foedus, iumentum dividere, & transire per partes divisas, sicut dicitur ibi: & transierunt per partes divisas vituli, (Jer. Loc. cit.)* Ipse autem hic *Jeremia* locus *Cap. & vers. allegat.* in fontibus ita fluit: **ונתתי את האנשים העוברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הכרית אשר כרתו לפני העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתיה, & efficiam homines, qui transgressi sunt foedus meum, quia non firmiter servarunt verba foederis, quod inierunt coram me, sicut vitulum, quem sciderunt in duas partes, & transierunt per divisiones ejus.** Addit ibidem RaSchl: **וכרתו עגל לשנים ועברו בין בתריה... והינה היחה ברית הזקה וגמורה לאמר כרתו את אברם ברית ויחלק העובר עליו. Et secarunt vitulum in duas partes, & transierunt inter partes divisas, --- & sic erat foedus validum atque perfectum, dicendo: ita dissectetur & dividatur qui transgreditur illud.** Et RaDaK: **כן הינה דרך כריחת הכרית וכן ברית אברהם אבינו בין הכתרים Sic erat mos foedus pangendi, & sic erat foedus Abrahami, patris****

*tris nostri, inter partes divisas. DON ISAAC ABARBA-
NEL נ"ל פ"על נ"ל f. 136. cap. 2. causam addit, cur vitulum ad-
hibuerint, istam: וזה לרמוז שיהיו כודתי הברית שניהם עם:
הוחם נבחרים במקומותיהם מדובקים כגון העגל ההוא
ut scilicet eo indicaretur, *pangentes foedus, licet separati sunt in diversis locis, tamen
foedere tam arte & firmiter uniri, sicut vitulus iste, cum
viveret, utpote ab omni parte unitus.**

Dabimus itaque delineationem quandam ritus pati-
gendi foedera, è jam in medium allatis, tum ipsius Scriptu-
rae verbis, tum Rabbiorum monumentis, concionatam,
quæ talis est:

Foedus firmum ac nullo tempore violandum initari o-
lim, de certis conditionibus & pactis conveniebant, ויכתרו
אז עגלה או כרתו עגל לשנים, *aut scindebant vitulum in duas partes,*
ויתנו איש בתרו לקראת, *& collocabant unam-
quamq; partem e regione alterius, & transibant inter segmen-
ta seu partes divisas.* Transeuntes autem hoc modo, non
solum arctissimâ sese jam uniri amicitia, considerabant, sed
& ea, de quibus antea convenerant invicem, juramentô con-
firmabant, certâ quâdam formulâ usi, qualem ex anteceden-
tibus colligere & fingere nobis liceat hujusmodi: יתן יהוה
את האיש העובר על השבועה והברית הזאת אשר לא יקים
את דברו הברית אשר כרתנו לפני יהוה העגל אשר כרתנו
*faciat Dominus eum, qui transgressus fuerit juramentum & foedus
hoc, cum non firmiter servaverit verba foederis, quod inivi-
tus coram Domino, sicut vitulum, quem scidimus in duas
partes,*

Hinc in פריג ב'ר dicitur : שם מלא הזכיר על עולם מלא : *nomen completum recordari facit mundi completi.* Græci illud vocant ἀνεκφάνητον, ἀρρητον, ἀφρασον, ἀλεκτον, ἀφθιγ-κτον, ἀπάρρητον, καὶ ἰσχυρὰ μὴ δυναίμενον. Constat quippe אותיות הנשימרה *literis spiritibus*, prout Rabbinis literæ אהוי, teste MOSE KIMCHI in מהלך שבתה הדעות *Lib. I. part. 3. cap. 1.* audiunt, hoc est, ejusmodi literis, quæ quidem consonantes sunt, sed tales, quæ, propriè loquendo, merà constant adspiratione, undè fit, ut & sæpè locò vocalium veniant, & מקרות הקריאה *matres lectionis* vocentur. Græci ergò ista nomina voci יהוה non tribuunt ea de causa, quod Hebraicè pronuciari non possit, sed quia Græcè efferrì propriè nequit; ratio est, quoniam י & ו, quæ Hebr. י & ו respondent, Græci pro Vocalibus tantùm agnoscant, & ה non nisi per spiritum asperum exprimere possint, adeoque nudæ vocales & spiritus absque Consonis sonum nullum convenientem edant. Hæc & causa est, quod ubivis per אֵי⊙ reddatur à LXX, quos deinceps Veteres Interpretes Latini & Germanici, imò è recentioribus non pauci, secuti, Dominus, HERR / interpretantur, cum majusculis tamen ut plurimum literis, ne cum ארוני confundatur. Nostri jam non est, de genuina ejus pronuciatione litigare, cum plurimæ ea de re extent dissertationes, quæ evolvi poterunt. Nam inanes rixas, nec magni momenti esse, putamus, modò de eo inter partes conveniat, nomen hoc essentiam & æternitatem Dei significare, atque idè non nisi soli Deo competere. Cæterum volunt Judæi, maximè Cabbalistsæ, nomen יהוה esse nomen gratiæ, quod ex *Exod. XXXIV. v. 6.* probant, sed אלהים nomen judicii, secundum *Deut. I. 17. Psal. L. 6. &c.* Indè in שערי אורחה *lit. יד f. 1. 2.* adseritur :

אם המשפט יוצא לרחמים נקרא יהוה ואם המשפט יוצא
 עם *cum sententia egreditur ad clementiam,*
tunc vocatur יהוה, *cum vero sententia egreditur ad judi-*
cium, tunc vocatur אלהים. Vide lectu dignissima plura
 passim in *Libro JEZIRAH, à RITTANGELIO edito; LEUSD.*
Pbil. Hebr. Diff. XXX. & Pbil. Hebr. Grac. Diff. X. BUXT. Lex.
Hebr. sub. R. הוה & אלה & c.

§. XII.

אברהם primum sanctissimi Patriarchæ V. T. nomen
 erat, quasi אב רם *patrem excelsum* designans, à Deo tamen
 ipso immutatum postmodum, ut sit אברהם, inserto ה, vo-
 cis יהוה indice, & denotet אב המון גוים *patrem multarum*
gentium, ex interpretatione Divina *Gen. XVII. 4. 5.* Est verò
 Abraham non solum Judæis, sed Muhammedanis quo-
 que venerabilis. Hinc variis honoratur Epithetis. Rab-
 bini eum tum nominibus iisdem, quibus scriptura utitur,
 נביא *prophetam, Gen. XX. 7.* אהב *dilectum Dei, Es. XLI. 8.*
 (Conf. *Jac. II. 23.*) עמוד של עולם *columnam mun-*
di, אב *patrem,* ראש לכל צדקים *caput omnium justorum,*
 imò בענקים גדול *maximum inter Enakim,* i. e. Astrono-
 mos, שאצטגנינות גדולה היתה בלבו *quod maxima scien-*
tia Astronomia fuerit in corde ejus, vocant. Probant enim
 eundem Astronomiam deditum fuisse ex ipso hoc *Gen. XV. 5.*
 ideoque in libro כוזרי *Part. IV. §. XVII.* leguntur sequen-
 tia, digna huc referri: דרשו רבותינו ול בויצא אותו החוצה:
 אל צא מאצטגנינות שלך רל שצוהו לעזוב כל חכמותיו
 החקשיות מחכמת הכוכבים וזולתם וידבק בעבודת מי
 שהגיע עליו בטעם כמו שנ' טעמו וראו כי טוב י'
Docent Rabbini nostri b. m. ad illa verba: & exire fecit eum
foras

foras, Deum dixisse ipsi (Abrahamo:) egredere ex Astrologia tua, h. e. precepisse ipsi, ut desereret omnes scientias suas racionales, Astrologicas, & alias, & adhereret unice ei, ad quem pertigit per gustum, sicut dicitur: gustate & videte, quod bonus sit dominus, Psal. XXXIV. 9. Idem ex Eusebio confirmat R. GEDALJA, שלטלה הקבלה p. 94. c. 2. אמר אבויביאו דפרפרציאון ספר ט' פ' שאכרחם היתה ראשון לחכמת אצטגנינות והוה למר אותה למצריים בקטרתה גלייה ולמר להם גם כן חכמת אריתמטיקה שהוה

*inquit Eusebius lib. 9. preparat. cap. 4. Abrahamum primum fuisse cultorem Astrologia, quam docuerit Aegyptios in cathedra publica, quos etiam docuerit Arithmeticam. Vid. Nizzachon vetus, ex recens. WAGENSEILII, in Tel. Ign. Sat. p. 11. R. MOS. MAIM. de Idololatr. Cap. 1. §. 5. R. D. KIMCHI, lib. Radd. voc. מור SCHERZ. Trifol. Orient. p. 108. Muhammedanis itidem non uno nomine venit Abraham. Adpellant eum Cor. Sur. XIX. 42. صديقاً justum seu verum prophetam quod Turcæ per ديدامير الله prophetam Dei, expriment; Sur. XVII. 77. ابا المسلمين patrem fidelium; item Sur. IV. 124. خليل amicam à Deo assumptum. Undè in pre-
 cationibus suis frequenter orant: o Deus, propitius esto Mubammedi, & populo Mubammedis, كما صليت وصليت وباركت وباركت وتبرحت علي ابراهيم وعلي ال ابراهيم في العالين sicut propitius fuisti, & conseruasti, & benedixisti, & miserus fuisti, & valde misericors fuisti erga Abrahamum, & populum*

populum Abrahami, in secuta; Item استجب دعائي
اللته بحق ابراهيم خليل الله exaudi preca-
tionem meam propter justitiam Abrahami, amici Dei. Quan-
ti itaque eum faciant, inter alia MScriptum quoddam, titu-
lo كتاب منية الصلي gaudens, nostroque supel-
lectili Orientali inestum, passim testatur uberius. Restat
jam ut de patria, nativitate & Religione Patriarchæ nonni-
hil proferamus in medium. Natum eundem in אור כשדים
Ur, Chaldeorum regione vel urbe, patre ררר Terach, è
Semi pro genie oriundo, è Gen. XI. 10. seqq. accipimus. Lo-
cum verò illum ab אור igne, quem pro Deo coluisse Chal-
dæos constat, nomen sortitum fuisse, verosimile admo-
dum videtur, conf. D. CHRIST. MATTHIÆ Hist. Patri-
arch. de Abr. cap. II. §. V. p. 172. TERS. Annot. in Gen. X.
28. f. 35. HOTTING. Smegm. Orient. Lib. I. cap. 8. p. 293 seqq.
Nata inde Judæorum, Turcarum & Persarum fabellæ, Abra-
hamum inter alia parenti suo pariter atque Nimrodo, aliis-
que, Idololatriam exprobrasse, ignem adorare noluisse,
statuas & imagines confregisse, eaque de causa in ignem
quidem conjectum, Dei tamen auxilio ereptum ac libera-
tum fuisse; Vid. RABBA M. de Idol. l. c. & טורה הנכוכים
lib. III. c. 29. R. GEDALIA loc. cit. p. 8. JALKUT f. 20. c. 3. 4.
Cor. Sur. XXI v. 52. seqq. & Sur. XXIX v. 15. seqq. SCHICH
SADI Rosar. Pers. de Abr. ab OLEARIO edit. Equidem si
Religionem spectemus Abrami, duplici facie ea sese nobis
sistit. Aliam quippe agnovit in statu corruptionis, aliam in
*statu conversionis. Hac paulò infra è *Ibesh I.* colligenda*
facile erit, itaque de illa, Idololatria scilicet, cui more pa-
triò deditum fuisse primitus ostendemus, proferamus non-
nulla, in presenti. Pauci nostratium concedere, Patriarcham

hâc labe notatum fuisse, nolunt, sed idem statuunt cum **EL-**

MACINO, p. 32. qui expressè adserit: الخليل عم كان

يعبد الله تعالى وليس يعبد معبودات الاسم

Amicus Dei, p. m. colebat Deum excelsum, gentium Idola non colebat. Ast, quis contrarium è *Jos. XXIV. 2. 3.* evinci posse non videt? Conf. & h. l. **MATTHIÆ** *bist. Patr. loc. cit.*

Quanam ergo erant ista dogmata & deliramenta, quorum succum simul cum lacte matris suxerat. hic noster? Sane scriptorum Orientalium haud paucorum consensus nos movet, qui verbis **RAMBAM** *lib. de Idol. c. 4. 5.* מורה הנבוכים

Lib. III. cap. 29. quæ citat **HOTTING. Hist. Orient. lib. I. cap. 8. p. 226.** adhibeamus fidem, & cum eo adseramus: معلوم أن

מברהם אבינו ע"ה. נשאני מלأ الصابة ومدتهم

certum est, Abrahamum patrem nostrum p. m. educatum esse in Religione Sabaorum, eorumque sacris, in religione puta

المعروفى بالصابة الكلدانيين *Chaldaorum, qui Sabaeorum vulgò nomine noti sunt, Vid. HOTTING. loc. cit. p. 248.*

265. seqq. ubi simul dogmata eorum ordine exponit, ac testimoniis Orientalium confirmat. Eisdem inter cætera septem planetas pro Diis Deabusque coluisse cumprimis, certum est. Nacti sumus aliquando MScriptum quoddam Arabicum, antiquitate maximè conspicuum, (quippe caractere valdè obsoleto, quem non malè Cuficum auguramur, exaratum est,) cujus autorem iisdem hisce erroribus

primùm addictum fuisse, vel inde nobis persuademus, quod sub calcem Libri, solitis apud Arabes precandi formulis referti, schema annectat, cultum planetarum Sabæis usitatum exhibens, cujus summa hac redit: solebant Sabæi quemli-

bet diem in septem partes dividere; quales & hodiernum Arabes agnoscunt, scilicet *صحي بين ظهر ظهر* adpellatas. Itaque *primâ die* septimanæ adorabant *summo mane SOLEM*; *post Solis ortum Venerem*; *prope meridiem Mercurium*; *ipsâ meridiè Lunam*; *statim à meridiè Saturnum*; *tempore reliquo pomeridianò Jovem*; *Vesperì Martem*. Jam verò *secundâ die* initium à LUNA faciebant, quam statis temporibus sequebantur Saturnus, Júpiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius. Sic *tertiâ die MARS*, *quartâ MERCURIUS*, *quintâ JUPITER*, *sextâ VENUS*, *septimâ SATURNUS*, primas tenebat. Atque hóc modò non solum unaquaque septimanâ, sed & quavis die, omnibus cultum detulerunt planetis Sabæi, ordine, ut vidimus, quotidie nonnihil immutatò. Confer cum hisce quæ habet *HOTTING. loc. cit. p. 267. 280.* Quæ cum ita sint, facîle cuivis licebit colligere, undè nata sit Judæorum opinio, quam suprâ recensuimus, Abramum Astronomiæ fuisse deditum. Neque enim de antiquitate hujus religionis erroneæ, neque de duratione ejusdem ad sextum usque post natum Christum seculum, Muhammedismo jam longè latèque in orbem dominante, dubitare nosmet sinunt Historiarum monumenta, id quod jam citatus *HOTTINGERUS* accuratè monstrat.

Quantum igitur summi Numinis deprehendimus misericordiam ac bonitatem, quæ Abramum è tantis tenebris educere, cum eo fœdus inire, ex infideli fidelem, imò patrem omnium fidelium, facere, eidem & semini ejus, perq; illud omni semini, benedicere, dignata est! ò gratiam im-

mensam æternamque depradicandam! Vid. D. *LYSERI*
Trifol. Vera Eccles. V. T. de Relig. abrahamis. p. 32. seqq.

§. XIII.

לורעד *Semini tuo*) זרע proprie *Semen barbarum &*
fructuum, Gen. I. 11. seqq. ast non raro per Metonymiam,
causæ filium notat, ut *Gen. III. 15. IV. 25. XV. 3. XXI. 13.* imò
& collectivè aliquando, per Synecdochen, pro *tota posteri-*
rate adhibetur, ut hoc loco & *Cap. præc. XII. 7. XIII. 15. 16.*
alibique. Conf. *GLASS. Rhet. Sacr. Tr. I. cap. I. p. 21. LEIGH*
Crit. Sacr. V. T. R. זרע f. 59.

נתתי *dabo*) scilicet לראחוזת עולם *in possessionem per-*
petuam, Gen. XVII. 8. Observari hic meretur, quod Præter-
ritum, in promissionibus vel vaticiniis adhibitum, majorem
indiget certitudinem. Sic *Es. VII. 14. הנה העלמה הרהר*
ecce virgo concepit, i. e. certò concipiet &c. Es. LIII. 4.
נשא *verè languores nostros ipse tulit, i. e.*
certè feret Messias &c. & aliis in locis plurimis. Ergò נתתי
certò certius dabo, valet. Nam, ut verba *RaSchl* faciamus
nostra, אמרתו של הכהן כאלו יהיא עשויה *loquitur S. B. J.*
ac si factum esset. Conf. Gen. XIII. 16. XVII. 4. 5. seqq.

את הארץ הזאת *terram hanc*) *Terram, in quam*
te ex Ur Chaldæorum duxi, את כל הארץ אשר נתתי
לראחוזת עולם ונתתי לך את הארץ הזאת
omnem terram quam
vides, à loco, ubi es, versus septentrionem, & versus meri-
diem, & versus orientem, & versus mare, terram peregrina-
nam tibi, omnem terram Canaan, prout ipse loquitur Deus
Gen. XII. 1. 7. XIII. 14. 15. XVII. 8. Eadem hæc terra postmo-
dum *Isaac* promittitur, *Cap. XXV. 3. & Jacobo, Cap. XXIX.*

13. ad quem postremum locum Judæi mirè ineptiunt, dum in *Zemorena* f. 26. c. 3. (& *Jalkut* f. 35. c. 4.) proferunt sequentia: da fragt רשי קשיא, was vor ein חרוש hat חק בה zugesagt zu geben Jacob die Erd / daß er drauf liegt / wie groß ist der Plaz / daß man drauf kan liegen? der חרוץ ist / חק בה hat unter Jacob gewickelt das ganze Land ארץ ישראל (*Jalkut* addit: כפנקס *instar pugillarium*) und hat gesagt / die Erd / da du drauf liegst / die wil ich deine Kinder geben. *Risum teneatis Lectores! Linquimus ineptias, & ad rem redimus. Adduntur jam termini terræ hujus promissa,*

מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת *à fluvio Egypti, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratem*)
 נהר מצרים nullum alium quam Nilum hic notat, unde Jonath. reddit: מנילוס רמצרים *à Nilo Egypti.* An verò Nilus ad mentem Verf. Arab. & Rabb. ad *Gen. II. 11.* idem sit cum פישון, an verò secundum Lutheri aliorumque sententiam cum גיחון, nolumus jam disquirere. Caterum Emphasin quandam importare videtur, quod נהר פרת *fluvius Euphratis* denominetur הגדול הנהר *fluvius magnus.* Nam fluvius ille Paradisiacus, qui factus legitur לנרבארי *in quatuor capita*, hoc est, quatuor alveis totum hortum permeabat, *Genes. II. 10.* à plurimis pro Euphrate venditur, ita ut quartus fluvius, cujus *ibid. v. 14.* fit mentio, per Synecdochen totius pro parte פרת *Euphrates* dicatur. Vid. LEIGH Crit. Sacr. V. T. R. פרת f. 191. *TERS. Annotat. in Genes. II. vers. 10. fol. 13.* De confinibus hisce terræ sanctæ conf. *Deut. I. 7. 8. XI. 24. Jos. I. 4. XV. 4. 47. 1. Reg. IV. 21.*

§. XIV.

Coronidis nunc vicem subeat idem hic locus noster, prout vertumnus iste Muhammed in *Coranum*, *Sur. II. vers. 262.* eundem transtulit, ut pateat, quomodo plura è Sacro Codice, per solitam sibi *κακοζηλια*, nugis atque figmentis suis, corrupta tamen & immutata, inseruerit.

وان قال ابراهيم رب انني تخبي
 الموتي قال اولم توه من قال بنبي ولكن
 ليظن من قلبي قال فخذ اربعة من
 الطير فصر هن اليك ثم اجعل علي
 كل جبل منهم من جتر ثم ادعهم
 ياتي بك سعيا واعلم ان الله مخبر حكيم

Et cum diceret Abraham: Domine, ostende mihi, quomodo vivifies mortuos; dixit: annon credis? dixit (Abraham) maxime (credo); sed tamen ut acquiescat cor meum. (hoc signum expeto). Dixit (Deus): accipe ergo quatuor ex avibus, & divide eas tibi, deinde colloca super omnes montes de partibus dissectis, deinde voca eas, venient ad te celeriter. Scito ergo, quod DEUS sit potens & sapiens! Vides Muhammedem stercora quaesivisse in margaritis, & historias sacras in ineptissimas fabulas transformasse.

Et tantum Sectioni huic Exegeticae inserere nobis visum fuit, undè de Emphasibus ac significationibus vocum pariter & phrasium satis jam constare putamus. Succedat itaque

SECTIO

SECTIO POSTERIOR DOGMATICA.

THESIS I.

Abram Propheta fuit proprie talis.

Œcant Hebræi prophetam נביא, (quod Syriaco נביא, Arab. نبي, harmonicum est,) olim aliò nomine רואה 1. *Sam. IX. 9.* & רוזח 2. *Paral. XIX. 2.* à visionibus Divinis, dictum. Non undè autem modò נביא in Sacris literis sumitur, quamvis R. *ABEN ESRA* ad *Exod. VII. 1.* velit, רק פירושו הוא נביא שאגלה לו סודי כדרך כי אם, non esse dicendum נביא, nisi cui Deus arcana sua revelaverit; ita enim haberi (*Amos. III. 7.*) quoniam revelavit arcanum suum servis suis Prophetis. Nam non solùm proprie eum, cui divinitus futura revelantur, adeoque futurorum prænuncium & præconem, significat; sed & *improprie* Prophetarum interpretem, eorumque relationis explicatorem notat, quò sensu *Aaron* propheta *Mosis*, *Exod. VII. vers. 1. coll. cum IV. vers. 10. 17. 16.* Cantores in templo prophetæ, 1. *Paral. XXV.* & omnes *Canonici Scriptores V. T.* à Christo προφήται, *Luc. XXIV. 27.* adpellantur. Plura vide in *Magn. DN. D. BÉCHM. Annot. ad Comp. Hutt. Loc. 1. qu. 1 §. 7. HULSEM. Comm. in Jerem. præmiss. Diss. de prophetia in genere; BUXTORF. Mantiss. ad Lib. Cosri pag. 412. seqq. JOH. WANDAL. Diss. de Propb. §. III. TERS. Annot. in Gen. XX. 7. f. 61.*

Quo

Quo verò res omnis clarior evadat, requisita & notas quasdam Prophetæ propriè talis, ex ipsa Scripturæ & Hebræorum mente, dabimus, simulque an de Abramo, qui *Gen. XX. 7.* expressè נביא audit, simile quid adferere nobis liceat, dispiciemus.

Primò requirebatur, ut esset idoneus ad recipiendam prophetiam, adeoque البري من الدمومات فيmun-
 الدغبير والافات في الجسم والكمال في كل محمود
mus à turpitudine. atque infamia exprobrationis, & à vitis corporis: perfectus in omni desiderabili, ex descriptione Veterum Arabum, teste HOTTING. Hist. Orient. loc. cit. pag. 282. ואין הנבואה גלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יצרו מתגבר עליו כדבר בעולם אלא היא מהגבר בדעתו על יצרו חמיד וחומ בעל דעה רחב נכונה ער
non enim cadit prophetia nisi in sapientem, excellentem scientiâ, prevalentem affectibus suis, in quem non dominatur rei mundana concupiscentia, sed qui semper ratione superat appetitum, ac præditus est intellectu amplo, valdeque ordinato, dicente RaMBaM, in יסודו התורה Cap. VII. §. I. Videant Muhammedani exindè, quo antesignanum suum referant, qui se ipsum, *Cor. Sur. VII. vers. 157. alibique,* *prophetam idiotam,* qui nec legere nec scribere novit, nominaverit. Cæterum rectè Rabbini istis requisitis instructum Spiritu Sanctò repletum autumant, ut videre est in *RaDaK. præf. in Psalmos.* Cumque ejusmodi *inavónim* ex Deo sit, dicente Apostolò *2. Cor. III. 5.* eandem & Abramum à Deo accepisse, certum est, mediante scilicet

vocatione, *Gen. XII. 1.* & vivificatione ejus, qui antea mortuus erat, quò sensu Apostoli verba *Rom. IV. 17.* accipienda videntur. Faciunt huc quæ habentur in *Libro כוזרי Part. II. §. XIV. Edit. Buxt.* והלן תבאה כי הועתק אברהם מארצו כאשר הצליח וזיה אז ראוי להדבק בענין האלקי וזיה nonne Abrahamo quoque, cum è terra sua translatus fuit, prosperè omnia cesserunt, & aptus tum factus est, cui adhereret res divina, quique esset cor peculii illius? Et paulò post, §. XVI. ולא נהכן לאברהם שידבק בענין האלקי ושיכרות עמו חברית אלן אחר שיהיה בארץ אברהם הואת במעם בין הבהרים, ut adhereret rei divina, & ut fœdus cum ipso pangeret (Deus), nisi posteaquam fuit in hac terra, in Divina illa statione, inter segmenta.

Secundò, ut quis Propheta in sensu proprio dici posset, necesse erat eidem הנבואה prophetiam divinitus fuisse oblatam, sive במחזן per visionem, בחלום per somnium, sive quòdcunque modò aliò, de quibus *Sect. I. §. III. & VII.* diximus, quando è *Cap. XV.* nostro probavimus, Deum allocutum fuisse Abramum והנבואה הנבואה per visionem & somnium propheticum, conf. ב'ר פר'ט'ד; imò, si textum nostrum penitiùs inspiciamus, docemur inibi, Deum eidem singulari planè modo futura revelasse, quod *Thefis VII.* obfirmabit. Prætereà verba Christi *Job. IIX. 56.* haud obscure innuunt, Abramum in spiritu Prophetico vidisse, quoque visiones de Messia, ejus incarnatione, passione, morte & resurrectione, non secus ac Esaias, Zacharias, & alii Propheta. Neque incongrua est sententia *AVGVSTINI*, dum *contr. Max. Lib. III. cap. 26.* in hæc erumpit verba: *Sed cum dixerit, Christus, Abramam concupivit videre diem*

G

meum,

meum, & vidit, & gavisus est, cur non diem Christi intelligimus tempus Christi, quo erat venturus, in carne, quod & Abraham, sicut & alii Propbeta, in spiritu potuit videre & gaudere! Hæc ille. Vid. FRANZ. Schol. sacrif. Dissert. IV. § XLIX. MATTH. bist. Patr. l. c. p. 183. § XX. CALO-VII Theol. Post. Part. III. Sect. II. Cap. II. Thef. 3. pag. 401. seq.

Tertio solebant Propbeta revelationes seu visiones sibi oblatas vel describere & publici juris facere, Habac. II. 2. coll. cum Es. XXX. 8. Jerem. XXXIV. 2. vel easdem pariter atque vaticinia pro concione quasi populo recensere, id quod abunde omnes testantur, quotquot nomen נביא propriè sibi vendicarunt olim. Vid. FRANZ. loc. cit. § XXIII. seqq. Et nostrum quoque familiæ suæ aliisque de divinitus sibi revelatis fuisse concionatum, nullum est dubium. Ipse enim Deus Gen. XII. 17. ait: *המכסה אני מאברהם אשר אני עשה* num celabo Abrahamum quæ acturus sum? & vers. 19. subjungit rationem: *כי ידעתיו למע אשר יצוה את בניו* quia novi eum, quod precepturus sit filiis suis, &c. Quoties igitur de eo legimus, quod *יבנה מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה* adificaverit altare Domino, & invocaverit nomen Domini, non de nudo sacrificio & invocatione nominis Divini intelligamus, sed ita interpretemur oportet, eum simul ardentissimis precibus Deo, ex vera fide, pro insigni misericordia & bonitate, gratias egisse, ac erga suos, aliosque, inter quos tum commorabatur, de Deo verò, de creatione universi, de lapsu, de restauratione generis humani per semen promissum, de ipso semine benedicto incarnando, passuro, &c. de scopo & fine item sacrificiorum, & id genus aliis, quæ ex revelatione Divina noverat, disseruisse, monuisse & concionatum

tum fuisse. Conf. de hac significatione verbi קרא *Es. XL. 3.* Vid. *CHEMNIT. in Exam. Conc. Trid. P. 1. p. 13.* *FRANZ. loc. cit. §. L. MATTHIÆ bisp. Patriarch. l. c. §. XIII. Conf. BEBELII Hist. Eccles. Noach. Sect. IV. §. 2. p. 153. seq. KES-SÆUS in vit. Patrum* missum eum instar Apostoli ad conver- tendos Sabæos, quorum Idololatriam vero Dei cultu jam- permutarat, fusè demonstrare laborat, ceu patet ex *HOT- TING. Hist. Or. l. c. p. 259.* quæ omnia dictum Kessæum è Ju- dæorum monumentis hausisse, vel è sequentibus judicare li- cebit. *RAMBAM de Idol. cap. 1. §. VIII.* de Abramo tractans, addit inter alia: ויצא להרן והחחיל לעמוד ולקרא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר מממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא *abijt in Haran,* ibique consistens, cœpit patam loqui apud omnes homines, & ostendere, quomodo esset unus idius mundi Deus colendus. Ibatque predicans, & populum congregans, de urbe ad ur- bem, & de regno in regnum, donec attigit terram Canaan. *Prædicabat autem, sicut dicitur: (Gen. XXI. 33.) & invoca- vit ibi Abram in nomine Domini Dei mundi. Quæ sanè à veritate non multùm abluere è Ps. CV. 13. seqq. colligi- mus. Vid. plura apud HOTTING. Smegm. Orient. Libr. I. Cap. VIII. p. 294. seqq.*

Quarto tandem pars quoque functionis Propheticæ erat, preces fundere pro perituris, prout constat de Mose, *Exod. XXXII. II. 30. 32.* Samuele, *I. Sam. XII. 19. 20.* Jeremia, *Jerem. XIV. v. 7. II.* & aliis. Undè Arabes veteres in de-

scriptione Prophetæ, cujus antea mentionem fecimus, addunt: فان دعا لا تنقض عن الاخابة ويجاب في دعواته: *precans nunquam ferat repulsam, sed in precibus suis exaudiatur, cœlitus impetrando auxilium.* Ecquis & hoc de Abramo memoriæ proditum ignorat? Vide, quam instantissimè pro Sodomitis intercedat, *Genes. XIIX. 22. seqq. conf. Cap. XX. 7. 17.*

Quæ cum ita sese habeant, vacillat explicatio vocis נביא *Gen. XX. 7.* quam profert tum D. JAC. MARTINI, *de trib. Elob. Lib. III. c. 112.* denotare scilicet ibi hanc vocem *verum & sincerum doctorem*; tum TREMELLIUS, qui adjectâ glossâ ita interpretatur: *mibi adeo charus est, quem si offendes, me offendes, & quia Propbeta est, uxorem suam scit à te intactam esse, ac proinde eâ restitutâ acquiescet*; cujus sententiæ pars posterior eandem imperfectam Prophetæ descriptionem, quam *RaScBI* dedit, exhibet, benè judicante *HACKSP. Annotat. Theolog. Philolog. ad Joël. II. vers. 28. p. 989.* Ridicula quoque JUDÆORUM est sententia: שרירי אברהם אברהם ספר לשררה הנביאורי *Abramam à Sara vaticiniis Propbetam quasi secundarium pependisse*, uti idem *RaScBI* ad *Genes. XXI. 12.* adnotasse non erubuit. Nobis jam satis abundeque habemus persuasum, jure ac merito sanctissimum Patriarcham dici posse נביא, Propbetam strictè & propriè talem, imò dignum esse, qui ad mentem *KESSÆI in vit. Patr. أبو الانبيا* *pater Propbetarum* appelletur.

THESIS II.

Abram non attulit vitulam & cetera animalia in usum Sacrificii.

Quamvis jam §IV. *Secl. prac.* nonnihil hac de re monuerimus, ea tamen curatius paulò examinanda nobis erit, cum præter alia & hunc locum maximè urgeant PONTIFICII, atque sacrificium, & per consequens Missam, ex eo probare allaborent.

Sacrificasse ergò jussu Divinò Abramum, simulque Missam præfigurasse, contendit præ aliis MANSIUS, *Biblioth. Moral. Tr. IV. Disc. XV. n. 7. 8. Tr. XLIX. D. II. n. 2. Tr. LIV. D. VI. n. 1.* Huic suffragantur BONFRERIUS, CORN. à LAPIDE, GERUNDENSIS, alique, quorum mentem vide in *POL. Synops. Crit. f. 159.* Et Canon missæ habet: *supra qua propitiò vultu respicere digneris, ó Deus, & accepta habere, sicut munera Abel, Abraba & Melchisedeci.* Videntur opinioni isti tres potissimum favere rationes, quas passim apud Autores jam allegatos insperfas licet conspicere. 1.) mentio fit expressa animalium in sacrificiis usitatorum; 2.) vox משרלם, quod rem *triplicem* notat, haud obscurè indicat, Abramum vel attulisse hæc animalia triplici de causa, *α.* in usum fœderis, *β.* in usum sacrificii, *γ.* in symbolum rerum futurarum; vel repræsentasse iisdem tria genera sacrificiorum, holocaustum nempe, oblationem pro peccato, & sacrificium pacificorum; 3.) accidit hîc divisio animalium, ignis quoque partes istas dissectas transiit, & quod probabile est, combussit. Verùm respondemus ad 1.) con-

cedendo quidem, nominari hic animalia in sacrificiis adhiberi solita, vid. *CHEMNIT. Part. II. Loc. de Lege, cap. 4.* exinde tamen argumentari non licet, sacrificata quoque ea fuisse. Consequentia enim infirmo stat talo, quoniam multa in Scriptura occurrunt loca, ubi mentio injicitur ejusmodi animalium, licet non fuerint ad sacrificia adhibita. Instant: verbum לקח in sacris literis usurpatur, cum de תרומות oblationibus sermo est, *Exod. XXV. 2. seq.* & alibi, ergo & hic oblationem involvit, nimirum animalia ista in sacrificii usum fuisse adducta. R. oblationes & sacrificia maximè differunt: istæ spontè dabantur Deo, Sacerdotibus & Levitis, quibus in Lege nec mensura, neq. æstimatio; hæc verò certis legibus præscripta erant, ceu *Levit. I. seqq. claret. 2.)* per אשרשׁוׁל quid indicatum voluerit Deus, infra *Thef. X.* videbimus, undè spontè corruent hæc conjecturæ. 3.) hic quidem fit divisio animalium, sed non qualis circa sacrificia requirebatur, *Levit. I. seqq.* qualis tantùm circa fœdera ineunda erat usitata, prout è § X. *Sect. præ.* constat; sic furnum fumantem & flammam ignis non accendisse divisiones illas, sed hanc transiisse modò legimus, undè rectè sentiunt, qui eas computruisse, ad afflictionem & enecationem propemodùm posterorum Abrami denotandam, augurantur.

Argumentamur itaque: *Ubicunque non adsunt sacrificii requisita, ibi est nullum est sacrificium; A. hic non adsunt sacrificii requisita; E.* Major per se patet, cum sacrificium à requisitis describatur & ex iisdem cognoscatur. Minorem probamus non solum è jam antè dictis, sed & porrò adjicimus, hic abesse altare, utpotè requisitum quoddam sacrificii primarium. Quoties enim de Abramo legitur

tur, eum extruxisse Altare, toties & sacrificasse putandus; quando autem Spiritus S. altaris mentionem præteriit, tunc nullum quoque adfuisse sacrificium, concludendum est. Vid. per omnia *FRANZ. loc. cit. Diff. III. §. XXII. XXIV. XLVI. & Diff. IV. §. IIX. Conf. MATTH. loc. cit. §. XIII.*

Missâ igitur & hinc labascit, undè meritò ejus Patronis (qui, *cadente Missâ, cadere Papatum, optimè sentiunt, dicente LUTHERO, Artic. Smalcald. Part. II. Art. 2.*) in mentem revocamus verba quæ habet *PETRUS SPAVIS, in Hist. Conc. Trident. Lib. VI. p. 629. In congregatione, inquit, die 24. Julii à prandio habitâ, Georgias Atalides, Regis Lusitaniae Theologus, ad evertenda aliorum Theologorum firmamenta omnia, quibus è Scriptura sacrificium Missâ adstruebant, sese comparat, præfatus, id in controversiam non vocandum, an Missâ sit sacrificium, Patres enim omnes id apertis verbis expressisse & c. Idcirco illud pro certo concludendum, doctrinam eam Apostolicam esse traditionem, cujus vis copiosa satis ac potens est ad condendos fidei Articulos, sicut Synodus hac à principio docuit. Verum autem hoc solidumque argumentum debilitari ab his, qui ærea sibi struunt, è Sacra Scriptura id elicere frustra conantibus, quod nusquam ibi reperitur, atque adversariis veritatis calumniâ violandam ansam præbentibus, dum vident, eos arenæ laxæ ac instabilis in edificare. His præmissis, ad loca è V. ac N. Testamento à Theologis adducta sigillatim examinanda pergens, è nullo horum sacrificii sensum depromi posse ostendit. Ite, Paterculi, missa est!*

THESIS

THESIS III.

Abram attulit animalia ista 1. in usum fœderis, cujus causa efficiens primaria est Deus, secundaria Abram.

De ritu pangendi fœdera, Chaldæis pariter & Hebræis usitato, satis §. X. Sect. præc. dictum. Dispicendum in præsentī, num & istò modò fœdus inter Deum & Abramum fuerit peractum. Quò verò de natura ac indole ejus eò melius constet, causas præcipuas ordine consideremus, necesse est. Causam efficientem cernimus geminam, primariam יהוה, secundariam אברהם. Est יהוה Dominus, unus ille ac summus Deus, qui nomine memoriali suo Hof. XII. 6. meram essentiam denotante, sibi soli proprio, adeoque creaturis prorsus incommunicabili, Es. XLII. 8. & hic nominari voluit, quippe qui est πῆλαγος τῆς θείας ἀβύσσου καὶ ἀπειρον, DAMASC. L. I. O. F. cap. II. & L. IV. cap. XII. imò, in quo nihil est, quod non sit ipse Deus, المقدم

الـوـخـر الـاـوـل الـاـخـر الـبـاـيـع الطاهر من كل
 افة بفسده الذي ليس كـمـثـلـه شـيـا

principium & finis, primus & ultimus, inaccessus, qui purus est ab omni corruptela in sanctitate sua, cui nec quicquam est simile, ut Arabes inter alia loqui amant. Indigitat יהוה totam S. S. Trinitatem, Patrem, qui filium ab æterno genuit, Ps. II. 7. Filium, qui est צדקנו יהוה Dominus, justitia nostra, Jer. XXIII. 6. Spiritum sanctum, qui per Mo- sen & Prophetas locutus est, Exod. IV. 12. 2. Sam. XIII. 2.

Quæ

Quæ Trinitas sanctissima *Ef. VI. 3.* יהוה אלהינו יהוה אחד *Dominus Deus noster, Deus unus est, Deut. VI. 4.* qui peregrinari iusserat Abramum, *Gen. XX. 13.* Iste proinde יהוה אחד *Dominus summus, metuendus, rex magnus super omnem terram, Ps. XLVII. 3-1. Tim. VI. 15. Apoc. XVII. 14.* foedus inicit cum אברם *Abramo*, homine mortali, creator cum creatura; השפט יהוה *judex univ. terra* cum eo, qui עפר ואפר *pulvis & cinis est, Gen. XIX. 25. 27.* O bone Deus! מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקרנו *quid est homo quod recorderis ejus, & filius hominis, quod rationem habeas ejus? Ps. IIX. 5.* O Φιλανθρωπίαν insignem, æternisque laudibus celebrandam!

Excipi solet, juris esse in foederibus pangendis, ut adsint 1.) *mutua voluntatum conspiratio & unio; 2.) mutua partium commoda, non multum disparia.* Jam verò foedera Dei cum hominibus secus esse comparata; E. non dici posse foedera. *Resp. negando consequentiam.* Alia enim est ratio habenda foederum in sensu *speciali*, quæ homines invicem ineunt; alia in sensu *specialissimo*, quando Deus cum hominibus ea erigit, vid. *Secl. prac. §. IX.* De illis ultro concedimus, quod objicitur nobis: de his negativam amplectimur. Etenim foedera Dei cum hominibus planè peculiare quiddam in eo habent, 1.) quod insinuatio seu invitatio, à parte Dei, acceptionem & consensum hominum, longè præcedat, ac firma persistat, donec hæc istam insequatur, adeoque tunc demum mutuus voluntatum consensus accedat; 2.) quod maxima inter exhibita à Deo, & præstita ab hominibus, deprehendatur diversitas. Placet enim Divinæ bonitati ac misericordiæ, eò foedera cum hominibus

minibus dirigere, ut omnis omninò fructus in eos, tanquam creaturas, redundet, modò benignitatis glorià sibi relictà, *Rom. XI. 35.* quæ Deo soli, ceu creatori, debetur, *Apoc. IV. 11.* *Conf. 2. Tim. 1. 9. Eph. 1. 4. 5. 6. & Theses sequentes.*

T H E S I S   I V .

Fœderis Cause finales sunt a.) Gloria Dei; β.) posteris Abrami & omnibus gentibus promissa benedictio; γ.) Fœderis universalis futurique Salvatoris notitiæ conservatio & propagatio.

Triplex hic ponitur finis, α) *absolutè ultimus*; β) *ultimus secundùm quid*; γ) *intermedius.*

Finis *absolutè ultimus* est gloria Dei ejusque gratiæ & misericordiæ, *Eph. I. 3. 6. 14. II. 4. 7. 8. Conf. Rom. IX. 4. 5. 12. 23. XI. 35. XV. 6. 7. 9. 10. 1. Cor. 1. 30. 31. 2. Cor. 1. 19. 20. 1. Thess. II. 11.*

Finis *ultimus secundùm quid* est posteris Abrami & omnibus gentibus promissa benedictio. Deus enim non modò semini seu posteris Abrami, sed etiam per semen benedictum, ex profapia eorum nascendum, Messiam scilicet, omnibus gentibus benedicere promisit, *Gen. XII. 3. XIII. 18. XXII. 18. XXVI. 4. Rom. XV. 9. 10. 11. 12. Gal. III. 8. 9. 16.*

Finis tandem *intermedius* est fœderis universalis futurique Salvatoris notitiæ conservatio ac propagatio. Per fœ-
dus

dus universale intellectum volumus istud, quod postlapsum
 summo illi rerum statori & moderatori cum universo gene-
 re humano in protoplastis, interveniente Mediatore, fan-
 cire visum fuit, cujus descriptionem qui volet, adeat Au-
 tores in *praf. & §. IX. Sect. pr.* citatos. Id ipsum itaque fœ-
 dus, ne tractu temporis mentibus atque animis hominum
 excideret, Deus Abramum sibi elegit *Nebem. IX. 7. 8.* quod,
 fœdere particulari cum eo inito, oblivioni illi caveret, si-
 mulque מלאך הברית *Angeli fœderis, Malac. II. 1.* hoc
 est, futuri Messiaë, notitiam propagaret, imò natales ejus ad
 certam stirpem alligaret, ut omnes homines possent cogno-
 scere, eum certò ex illa aliquando proventurum. Hæc &
 causa fuit, cur deinceps idem fœdus confirmarit Deus cum
 Isacco, *Gen. XVII. 21. XXVI. 2. seqq. 24.* Jacobo, *Gen. XXIX.*
12. seqq. XXXV. 9. seqq. XLVI. 3. 4. Conf. *Exod. IV. 4.*
 & horum posteris, (sequestro Mose,) *Exod. III. seqq. Da-*
vide, Ps. LXXXIX. coll. cum 2. Sam. VII. 8. seqq. & aliis.
 Duravit igitur hoc fœdus ad Salvatoris promissi adventum,
 usque, qui promissam benedictionem omnibus attulit, *Ebr.*
VIII. 6. seqq. Job. III. 16. Gal. IV. 4. 5. 1. Job. II. 2. Conf.
Luc. I. 68. 69. 72. 73. II. 31. 32. Rom. XV. 8. seqq. 1. Cor. I. 30.
XV. 21. 22. 2. Cor. V. 14.

Dicis: si ad Christi tantum tempora hoc fœdus dura-
 vit, sequitur quod novum illud, cujus *Jerem. XXXI. 31. Ebr.*
VIII. 8. seqq. fit mentio, planè aliud sit & diversum, ac pro-
 indè homines N. Testamenti aliò salventur modò, ac homi-
 nes in V. Testamento, quæ SOCINIANORUM & REMON-
 STRANTIUM sententia est. Ad quam objectionem ut de-
 center respondere queamus, breviter ostendendum nobis
 incumbit, fœdus hoc diversimodè posse accipi. Est enim

ex parte vel *Ecclesiasticum* & commune, quatenus omnibus Abrami posteris, h. e. omnibus gentibus, benedictionem ac salutem in semine benedicto promittit; vel *seculare* seu nationale, quatenus semen illud oriundum è posteris Abrami propriè sic dictis innuit, iisque felicitatem temporalem, possessionem scilicet terræ sanctæ, indicat. Istò proindè modò spectatum, immutabile ac æternum est; hòc verò modò consideratum, omninò tempore adventus Messia in carnem mutatum fuit, adeoque tantum quoad accidentalia, non verò essentialia. Cum enim idem hoc foedus cum populo Israelitico, repeteret Deus, præter circumcisionem diversas leges, ceremonias & sacrificia ei addidit, quæ omnia umbram ac typum futuri Messia gerebant, *Gal. III. 17. seqq. Ebr. X. 1.* Vid. *HACKSP. Annot. Phil. Theol. ad Jer. XXXI. 31. TERS. Not. ad Gen. XVII. 7. & Conf. Autores ad §. IX. Sect. pr. citatos.* Item *MASII Summ. Theol. Polem. Dissert. pralim. §. V.*

Instant JUDÆI: foedus hoc expressè *Gen. XVII. 7.* **אֵלֶּיךָ בְּרִית עוֹלָם** *foedus æternum* vocatur, ergò æternum, & quatenus nationale seu *seculare* est, durabit. *Resp.* **עוֹלָם** potissimùm duo notat, 1.) *æternitatem*, principio & fine carentem, ut *Exod. XV. 18.* **יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם** *Dominus regnabit in æternum*; sic *Micb. V. 1.* alibique; 2.) *longum, temporis spatium*, ut *Jer. XXV. 9. 12.* **חֲרָבוֹת וְשִׁמְמוֹת עוֹלָם** *solitudines & devastationes æternæ* dicuntur, quæ *vers. 11.* per **שְׁבַעִים שָׁנָה** *septuaginta annorum* spatium explicantur, *Conf. Exod. XXI. 6. Deut. XV. 17. Jer. II. 20. Ps. LXXXIX. 2.* Locus igitur à Judæis allegatus ita explicandus est: *Et exegi foedus meum &c. in foedus longò tempore (ad Messia usque adventum) duraturum.* Quam sententiam

tiam *seq. versu* confirmât Deus, qui terram Canaan semini Abrahæ dare promisit **לְאֶחְזָרָתָא עוֹלָמָא** *in possessionem longævam*, non æternam. Dicenim, mi verpa, annon è terra Canaan jam diu excideris? vid. *WAGENSELL Tel. Ign. Sat. Not. ad Carm. Lippm. p. 552.*

Monemus tandem contrà **PHOTINIANOS**, sacrificia V. T. (utpote foederi huic inclusa, cum filiis Israël denuò id insinuaret Deus,) typos fuisse satisfactoriæ Christi mortis. *Quotiescunque enim habemus in hac scriptura fœdus vel pactum, nondum fœdus est humana reconciliationis, sed firma promissio futuri fœderis, propheticaque imaginatio pacti unici, quo in solo Christo Deus sibi homines reconciliavit, uti eleganter disserit RUPERTUS, Abbas Monast. S. Heriberti Tuitiensis, Tom. 1. Opp. Lib. V. Cap. XXI. f. 86. Conf. Ebr. IX. 12. X. 1. 14.*

THE S I S V.

Fœderis Objectum est Abram cum familia & posteritate sua, tum corporali, tum spirituali.

Objectum hîc intelligimus materiale, eos involvens, quos fœdus concernebat. Quod si capita seu formam ejus spectemus, ea partim ad Abramum, partim ad familiam & posteros ejus, respicere, in propatulo est, ceu sequens Thesis docebit. Familiæ vocem strictè sumi, ac per eam Saram, Isaacum & Ismaëlem intelligi volumus. *Posteritas* Abrami duplex est, *corporalis*, quæ Jacobum seu

Israëlem cum filiis, nepotibus, atque universa gente Israëlitica, (cum quâ hoc fœdus 430. annis post priorem cum Abramo pactiōnem renovatum fuit atque extensum,) involvit. Latissimum controversiarum campum de Esavo, Isâaci filio natu majore, num is quoque divinæ benedictionis particeps fuerit, siccò jam transimus pede, Lectoribus B. D. CHRIST. CHEMNITII *Dissert. de salute Esavi*, nec non Celeb. DN. D. HENR. OPITII *Inaug. de Jacobo dilecto & Esavo rejecto*, de meliori commendantes. *Posteritas spiritalis* Abrami omnes credentes complectitur, *Rom. IV. 11. 16. Gal. III. 7. &c.*

Negat SMALZIUS *contr. Franz. fol. 276.* Deum pari amoris ardore in V. T. ad Ecclesiam convocasse alias gentes, quæ non erant ex prosapia Abrahæ: quoniam alios elegerit, & fœdus, quo ab aliis differrent, cum illis pepigerit, puta cum Abrahamo & posteris ejus; alios verò repudiaverit vel neglexerit. Conf. cum his quæ profert *HOORNBBECK, Miscell. Sacr. Lib. I. cap. XXIV.* Ast verò spontè corrui hęc objectio, si fœdus duplici isthòc modò, de quo ad *Thes. prac.* diximus, consideremus.

Instas: è *Gen. XIIX.* peculiaris quædam Dei erga Abramum apparet gratia, ac velut amicitia singularis; ergò fœdus quâ essentialia quoque seu quatenus Ecclesiasticum est, solum Abramum & Israelitæ, neutiquam verò alias gentes, respicit. *Resp.* specialis iste amor & gratia Divina ergà Abramum nullò modò impedit, quò minùs eum simul in finem sancitum fuerit hoc fœdus, ut exindè omnibus gentibus resultat benedictio & salus æterna, vid. *Pf. CXVII. coll. cum Rom. XV. 8. seqq. FRANZ. Vindic. Diss. in A. C. Disputat. IX. Thes. 31. 33. PRÜCKN. Annot. in Gen. XV. 6. 1.*

THESIS VI.

Fœderis *Forma* absolvitur non solum *con-*
ventione, sed & *confirmatione*.

Offendimus & in hoc fœdere *conventionem* seu stipu-
lationem quandam, tum ex parte Dei, tum Abrami, è di-
versis Geneteos Capp. eruendam.

Ex parte Dei huc pertinent post evocationem Patriar-
chæ ex Ur Chaldæorum *Gen. XII. 1. a.) promissa*, quæ con-
cernunt 1.) *Abramum*: eris pater multarum gentium, &
benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris benè-
dictio; & benedicam benedicientibus tibi, & maledicenti-
bus tibi maledicam, *XII. 2. 3. XVII. 5. 6. XIX. 18.* Ego, Do-
minus, qui te eduxi ex Ur Chaldæorum, ero clypeus tibi &
merces tua maxima, *XV. 1. 7.* ego, Deus omnipotens, ero
Deus tuus & seminis tui, *XVII. 1. 7.* & venire faciam super te
quicquid locutus sum, *XIX. 19.* placidè tandem ex hac vita
discedes, *XV. 15.* His adnumerari potest, quæ *Cap. XXII.*
recensetur, tentatio Abrami. 2.) *Saram*: non vocabis no-
men ejus שרי, sed שרה sit nomen ejus, & benedicam illi,
& erit gens magna, reges gentium ex ea erunt, *XVII. 15. 16.*
coll. cum XI. 30. XVI. 1. 2. 3.) *Isaacum*: qui egredietur è
visceribus tuis, ille hæres tuus erit, *XV. 4.* dabo tibi ex Sara
uxore tua filium, cujus nomen vocabis Isaac; cum eo enim
erigam fœdus meum, ut fœdus perpetuum sit semini ejus
post eum, *XVII. 16. 19. 21. XIX. 10. 14.* in Isaac vocabitur
tibi semen, *XXI. 12.* 4.) *Ismælem*: de Ismaële quoque
exaudivi te, ecce benedicam ei, & fructificabo eum, & mul-
tiple-

tiplicabo eum maximè, duodecim principes generabit, & faciam eum gentem magnam, *XVI. 10. 11. 12. XVII. 20. XXI. 13. 5.*) *Posteritatem*, eamque non solum *corporalem*: multiplicabo semen tuum valdè, sicut pulverem terræ, sicut stellas cœli & arenam maris; cum eo fœdus meum erigam, & dabo ei terram *Canaan*, *XII. 7. XIII. 14. seqq. XV. 5. 7. 18. seqq. XVII. 7. 9. XXII. 17.* peregrinum quidem erit in terra aliena, multis servitutibus & afflictionibus per 400. annos expositum, tamen vindicabo, liberabo ac reducam illud in hanc terram, cum divitiis, *XV. 13. 14. 16.* Sed etiam simul *spiritualem*: benedicentur in te omnes generationes terræ, mediante semine isto benedictò, è semine tuo oriundò, *XII. 3. XIII. 18. XXI. 12. XXII. 18. Roman. IX. 24. seqq. XV. 8. seqq. Gal. III. 8. 9. 16.* Pertinent porrò huc ex parte DEI (*β.*) *mandata*, omnibus hòc fœdere inclusis observanda, unum de enixo pietatis studio, *Genes. XVII. 1. 7. XIII. 19.* alterum de fœderis sigillo & memoriali, sacramento nempe circumcisionis, *XVII. 10. seqq.* quod ipsum Christum, è populo circumciso nasciturum præfigurabāt. *Conf. Rom. IV. 10. seqq. XV. 8. seqq.*

Ex parte Abrami ad Formam fœderis referenda paritio ejusdem ac promta mandatorum Divinorum executio, *Gen. XII. 4. 5. XV. 9. 10. XX. 13. XXIV. 7.* prædicatio nominis Divini & conservatio doctrinæ de promisso semine benedictò, *XII. 7. 8. XIII. 18. XIV. 19. 20. 22. XIII. 19. XXI. 33.* insignis in Deum fides, *XV. 6. coll. cum Rom. IV. 3. Gal. III. 6. Ebr. XI. 8. 9. seqq.* quam & procisio in vultum indicat, *Gen. XVII. 3. XIII. 2.* Maximum ac planè incomparabile *κεκτήριον* fidei Abrahami certè illud fuit, cum jussu Dei ad immolationem Isaaci sese absque mora accingeret. Dixerat ei Deus
Gen.

Gen. XXII. 3. *accipe nunc filium tuum, unigenitum tuum, quem diligis, Isaacum,* quam gradationem *RaSchI ad l. c.* elegantissimè declarat, ut exindè cognoscere liceat, quò magis Deus fidem Abrami tentarit, eò magis hunc in ea immotum ac firmum perstitisse. His tandem accedit circumcissionis Sacramenti administratio, **Gen. XVII. 23. seqq. XXI. 4.**

Hæc de conventionè. Sequitur jam *confirmatio* consideranda, num & ea modò istò, prout § X. *sect. pr.* ostendimus, fuerit peracta.

Deum quod attinet, eum per partes dissectas transiisse *vers. 17.* noster indicat, ubi dicitur: *ולפיד אש אשר עבר* & *flamma ignis, qua transibat inter divisiones illas.* Ignis quippe in S. Codice sæpissimè *שכינה*, ut *RaSchI* hic observat, hoc est *Dei presentiam* notat. Sic in flamma ignis è rubo ardente apparet Angelus increatus Mosi, **Exod. III. 2.** Deus in columna ignis ducit & comitatur Israëlitas, **Exod. XIII. 21. 22.** in igne apparens Legem promulgat, **Exod. XIX. 16. 18.** Deum videt Daniel, ejusque thronum *שכינת דין* (quæ verba Targ. Jonath. & Hieros. etiam hòc locò in Textu nostro adhibent,) *scintillis ignis* corruscantem, **Dan. VII. v. 9. &c.** Vide *DIETER. loc. sup. cit. f. 633.* Conf. *MENOCHIUS, CORN. à LAPIDE, BONFRERIUS* aliique apud *POL. Syn. Crit. b. l. fol. 159.* Jura mentò insuper Deum hoc foedus confirmasse, extra dubitationis aleam positum est, vel ipsò *vers. 18.* nostrò teste, quem illustrat sæpiùs de foedere facta commemoratio, **Gen. XVII. 2. 4. 21. &c.**

Objicis I.) Flamma ignis transiens *שליח*, ut loquuntur Judæi, h. e. *legatus* vel *Angelus* fuit, neutiquam ipse

I

Deus,

Israëlem cum filiis, nepotibus, atque univerſa gente Iſraëlitica, (cum quâ hoc fœdus 430. annis poſt priorem cum Abramo pactionem renovatum fuit atque extenſum,) involvit. Latiffimum controverſiarum campum de Eſavo, Iſaacii filio natu majore, num is quoque divinæ benedictionis particeps fuerit, ſiccò jam tranſimus pede, Lectoribus B. D. CHRIST. CHEMNITII *Differt. de ſalute Eſavi*, nec non Celeb. DN. D. HENR. OPITII *Inaug. de Jacobo dilecto & Eſavo rejecto*, de meliori commendantes. *Posteritas ſpiritualis Abrami omnes credentes complectitur, Rom. IV. 11. 16. Gal. III. 7. &c.*

Negat SMALZIUS contr. Franz. fol. 276. Deum pari amoris ardore in V. T. ad Eccleſiam convocaffe alias gentes, quæ non erant ex proſapia Abraham: quoniam alios elegerit, & fœdus, quo ab aliis differrent, cum illis pepigerit, puta. cum Abrahamo & poſteris ejus; alios verò repudiaverit vel neglexerit. Conf. cum his quæ profert *HOORNBBECK, Miſcell. Sacr. Lib. I. cap. XXIV.* Aſt verò ſpontè corruiſt hæc objectio, ſi fœdus duplici iſthòc modò, de quo ad *Tbeſ. præc.* diximus, conſideremus.

Inſtas: è Gen. XIIX. peculiaris quædam Dei erga Abramum apparet grãtia, ac velut amicitia ſingularis; ergò fœdus quâ eſſentialia quoque ſeu quatenus Eccleſiaſticum eſt, ſolum Abramum & Iſraëlitæ, neutiquam verò alias gentes, reſpicit. *Reſp.* ſpecialis iſte amor & gratia Divina ergà Abramum nullò modò impedit, quò minùs eum ſimul in finem ſancitum fuerit hoc fœdus, ut exindè omnibus gentibus reſultet benedictio & ſalus æterna, vid. *Pf. CXVII. coll. cum Rom. XV. 8. ſeqq. FRANZ. Vindic. Diſſ. in A. C. Diſputat. IX. Tbeſ. 31. 33. PRÜCKN. Annot. in Gen. XV. b. 1.*

THESIS VI.

Fœderis *Forma* absolvitur non solùm *con-*
ventione, sed & *confirmatione*.

Offendimus & in hoc fœdere *conventionem* seu stipu-
lationem quandam, tum ex parte Dei, tum Abrami, è di-
versis Geneleos Capp. eruendam.

Ex parte Dei huc pertinent post evocationem Patriar-
chæ ex Ur Chaldæorum *Gen. XII. 1. a.) promissa*, quæ con-
cernunt 1.) *Abramum*: eris pater multarum gentium, &
benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris bene-
dictio; & benedicam benedicientibus tibi, & maledicenti-
bus tibi maledicam, *XII. 2. 3. XVII. 5. 6. XIX. 18.* Ego, Do-
minus, qui te eduxi ex Ur Chaldæorum, ero clypeus tibi &
merces tua maxima, *XV. 1. 7.* ego, Deus omnipotens, ero
Deus tuus & feministui, *XVII. 1. 7.* & venire faciam super te
quicquid locutus sum, *XIX. 19.* placidè tandem ex hac vita
discedes, *XV. 15.* His adnumerari potest, quæ *Cap. XXII.*
recensetur, tentatio Abrami. 2.) *Saram*: non vocabis no-
men ejus *שרה*, sed *שררה* sit nomen ejus, & benedicam illi,
& erit gens magna, reges gentium ex ea erunt, *XVII. 15. 16.*
coll. cum XI. 30. XVI. 1. 2. 3.) *Isaacum*: qui egredietur è
visceribus tuis, ille hæres tuus erit, *XV. 4.* dabo tibi ex Sara
uxore tua filium, cujus nomen vocabis Isaac; cum eo enim
erigam fœdus meum, ut fœdus perpetuum sit semini ejus
post eum, *XVII. 16. 19. 21. XIX. 10. 14.* in Isaac vocabitur
tibi semen, *XXI. 12.* 4.) *Ismaëlem*: de Ismaële quoque
exaudi vi te, ecce benedicam ei, & fructificabo eum, & multi-

tiplicabo eum maximè, duodecim principes generabit, & faciam eum gentem magnam, *XVI. 10. 11. 12. XVII. 20. XXI. 13. 5.*) *Posteritatem*, eamque non solum *corporalem*: multiplicabo semen tuum valdè, sicut pulverem terræ, sicut stellas cœli & arenam maris; cum eo fœdus meum erigam, & dabo ei terram *Canaan*, *XII. 7. XIII. 14. seqq. XV. 5. 7. 18. seqq. XVII. 7. 9. XXII. 17.* peregrinum quidem erit in terra aliena, multis servitutibus & afflictionibus per 400 annos expositum, tamen vindicabo, liberabo ac reducam illud in hanc terram, cum divitiis, *XV. 13. 14. 16.* Sed etiam simul *spiritualem*: benedicentur in te omnes generationes terræ, mediante semine isto benedictò, è semine tuo oriundò, *XII. 3. XIII. 18. XXI. 12. XXII. 18. Roman. IX. 24. seqq. XV. 8. seqq. Gal. III. 8. 9. 16.* Pertinent porrò huc ex parte *DEI (β.) mandata*, omnibus hòc fœdere inclusis observanda, unum de enixo pietatis studio, *Genes. XVII. 1. 7. XII. 19.* alterum de fœderis sigillo & memoriali, sacramento nempe circumcisionis, *XVII. 10. seqq.* quod ipsum Christum, è populo circumciso nasciturum præfigurabât. *Conf. Rom. IV. 10. seqq. XV. 8. seqq.*

Ex parte Abrami ad Formam fœderis referenda paritio ejusdem ac promta mandatorum Divinorum executio, *Gen. XII. 4. 5. XV. 9. 10. XX. 13. XXIV. 7.* prædicatio nominis Divini & conservatio doctrinæ de promisso semine benedictò, *XII. 7. 8. XIII. 18. XIV. 19. 20. 22. XII. 19. XXI. 33.* insignis in Deum fides, *XV. 6. coll. cum Rom. IV. 3. Gal. III. 6. Ebr. XI. 8. 9. seqq.* quam & procisio in vultum indicat, *Gen. XVII. 3. XIII. 2.* Maximum ac planè incomparabile *κεκτήριον* fidei Abrahæ certè illud fuit, cum jussu Dei ad immolationem Isaaci sese absque mora accingeret. Dixerat ei Deus
Gen.

Gen. XXII. 3. *accipe nunc filium tuum, unigenitum tuum, quem diligis; Isaacum,* quam gradationem *RaSchI ad l. c.* elegantissimè declarat, ut exindè cognoscere liceat, quò magis Deus fidem Abrami tentarit, eò magis hunc in ea immotum ac firmum perstitisse. His tandem accedit circumcisionis Sacramenti administratio, *Gen. XVII. 23. seqq. XXI. 4.*

Hæc de conventionem. Sequitur jam *confirmatio* consideranda, num & ea modò istò, prout § X. *sect. pr.* ostendimus, fuerit peracta.

Deum quod attinet, eum per partes dissectas transiisse *vers. 17.* noster indicat, ubi dicitur: *ולפיד אש אשר עבר בין הגורים האלה & flamma ignis, qua transibat inter distiones illas.* Ignis quippe in S. Codice sæpissimè *שכינה*, ut *RaSchI* hic observat, hoc est *Dei presentiam* notat. Sic in flamma ignis è rubo ardente apparet Angelus increatus Mosis, *Exod. III. 2.* Deus in columna ignis ducit & comitatur Israëlitas, *Exod. XIII. 21. 22.* in igne apparens Legem promulgat, *Exod. XIX. 16. 18.* Deum videt Daniel, ejusque thronum *שכינתו* (quæ verba Targ. Jonath. & Hieros. etiam hoc locò in Textu nostro adhibent), *scintillis ignis* corruscantem, *Dan. VII. v. 9. &c.* Vide *DIETER. loc. sup. cit. f. 633.* Conf. *MENOCHIUS, CORN. à LAPIDE, BONFRERIUS* aliique apud *POL. Syn. Crit. b. l. fol. 159.* Jurementò insuper Deum hoc foedus confirmasse, extra dubitationis aleam positum est, vel ipsò *vers. 18.* nostrò teste, quem illustrat sæpiùs de foedere facta commemoratio, *Gen. XVII. 2. 4. 21. &c.*

Objicis i.) Flamma ignis transiens *שליח*, ut loquuntur Judæi, h. c. *legatus* vel *Angelus* fuit, neutiquam ipse
 I Deus,

Deus, id quod vel indè probabile videtur, cum Angeli *Pf. CIV. 4.* אֵשׁ לֹחֵטִין *ignis flammans* denominentur, vid. *BETTERLINCK, Magn. Theatr. vit. bum. Tom. III. f. 652. Resp.* concedamus fuisse Angelum, ast tamen increatum, non creatum; ipsum nimirum מַלְאָךְ הַבְּרִית *Angelum foederis*, qui sæpius Abramo apparuit, prout historia ejus passim demonstrat; sunt enim בְּנֵי אָדָם — שְׂשׂוּעֵי אֱלֹהִים *delicia ejus cum filiis hominum*, *Prov. IIX. 31.* Quis præterea & in hoc foedere ineundo Abramum diem Christi vidisse negabit? Vid. *CALOV. loc. cit. Theol. Posit. p. 401. seqq.*

Objicis 2.) Vers. iste 18. non juramentum, sed tantum promissum quoddam exhibet, neque de omnibus hujus foederis capitibus, sed solum de possessione terræ Canaan, loquitur. *Resp.* Quamvis omnia Dei verba sint juramenta, quia *verbum ejus rectum, justum, verax & firmum est, Pf. XXXIII. 4.* quoniam *magna est ad caelos usque misericordia ejus, & ad superiores nubes usque veritas ejus, Pf. LVII. 11.* Ipse non mutatur, *Malach. III. 6.* sed est fidelis in testimonio suo & pacto suo, *Deut. VII. 9. Nebem. IX. 32. Pf. XIX. 8. coll. cum 1. Paral. XVII. 15. seqq.* Nihilominus tamen ejus placuit bonitati, juramentum *Gen. XII. 16. seqq.* expressè addere, *Conf. Gen. XXIV. 7.* eoque promissa omnia confirmare. Undè *D. AUGUSTINUS ad Pf. CX.* benè monet: *Deus se debitorem nobis fecit promittendo & jurando: ac proinde tanto major ipsi fides semper est habenda.* Non minus quoque piè quàm nervosè *RUPERTUS Abbas*, paulò ante citatus, *d. l. f. 86.* loquitur: *hoc foedus juramentum quoddam est, quò se Dominus obstrinxit, quomodo homo voluit, quod debitor posset jure teneri, si quando aliqua intercurrente peccati causa, vellet levare manum suam & facere quid contra id, quod pro-*

promisit. Cujus juramenti memor Moses, cum dixisset ut disperderet eos, stetit in confectione, in conspectu ejus, Exod. XXXII. dicentemque DEUM, dimitte me, ut deleam eos, tenuit homo viriliter, dicens: quare Domine irascaris in populo tuo? memento Abraham, Isaac & Jacob, quibus jurasti, dicens: universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini tuo, & possidebitis eam.

Ad *Abramum* jam pergimus, de quo non constat è Textu nostro ejusmodi foederis confirmatio, qualem à parte Dei adfuisse vidimus. Hoc non obstante, eum itidem per partes dissectas transiisse atque jurasse, adserere haud iniquum erit, tum *a.*) quia mos pangendi foedera utriusque confirmationem postularet, tum *β.*) quia alibi quoque Moses, in enarrandis hisce ritibus, silentio præterierit nonnihil, facile è contextu supplendum. Sic *Genes. XXI. 22. seqq.* recensetur foedus Abrahami cum Abimelecho, & Abrahamum jurasse *vers. 24.* dicitur, de Abimelecho autem id non additur, quod tamen factum esse nullum est dubium; conf. *Gen. XXVI. 28. 31.* Vide simile quid *Jos. IX. 15.* ubi proceres Israelitarum jurarunt Gibeonitis, qui, se servos perpetuos fore, procul dubio juramento pari modo promiserunt, quod è *vers. 8. 11. 23. 27.* colligimus. Non malè itaque Judæi in *Zennoh. l. c.* inquit: Und אברהם is gegangen zwischen die zwey Stück. Und אברהם der hat geschworen / er wil בק'ב'ר dienen ewig / und ob er werd überfahren / und werd nit wollen dienen בק'ב'ר, da soll er weren zubackt / as die בהמה is woren zubackt. Und אברהם hat auch geschworen zu אברהם, Er wil ihm geben das Land / und hat geschickt sein שליה, dasselbig is das Feuer / und hat das Feuer lassen gehn zwischen den Stücken von der בהמה, כלומר gleich as wår אברהם selbst gegangen.

gegangen und hatt geschworen/ Er wil ihm geben das Land.
 (ולפיר אש) das is der שלוח gewesen von הק'בר, das Er
 אברהם hat geschworen / Er wil ihm als halten zu geben das
 Land ארץ ישראל. Opinione, quam hic insertam vides,
 de שלוח, paulò antè refutatam habes.

T H E S I S VII.

Abram attulit animalia ista 2. in usum Sym-
 bolicum. Demonstratur enim a.) ser-
 vitus Israëliitarum in Aegypto.

Erat hoc non nudum foedus, sed simul Symbolicum,
 & quidem ex ista potissimum parte, qua posteros Abrami
 propriè sic dictos, id est Israëlitas, respiciebat. Demon-
 strat enim Deus Abramo fata eorum, prout ordine videbi-
 mus, ex quibus deinceps omnium piorum statum in hoc
 mundo conjicere licet. Antequam autem sigillatim omnia
 ponderamus, binas potiores JUDÆORUM examinabimus
 sententias, quibus ea, quæ per adducta ab Abramo anima-
 lia in genere fuerint notata, tradunt.

Prima est, denotasse animalia ista sacrificia posterorum.
 Hinc in Zennor. ad verba (קחה לי עגל וגו') addunt: mit
 dem hat הק'בה gewiesen / daß seine Kinder weren קרבנות
 bringen von dem בהמות und עופות. Pluribus id expli-
 cant atque demonstrant in ב'ר פ'ר מ'ר item Talm. עגל
 פ'ר בני העיר f. 37. c. 2. & Jalkut. f. 21. c. 1. Quæ conjectura
 admodum nobis placet. Quod si enim sacras paginas evol-
 vamus, de quatuor generibus animalium sacrificia desumpta
 fuisse,

fuisse, edocebimur, ut sunt *a*) de genere boum: *vitulus, vitula, bos, vacca*; *β*) de genere caprarum: *hircus, capra*; *γ*) de genere ovium: *ovis, agnus, aries*; *δ*) de genere avium: *columba, turtur*; Conf. *B. CHEMNIT. Part. II. Loc. de Lege, cap. 4.* Cum ergo de omnibus hisce animalium generibus Abram jussu divino attulerit quædam, licitum erit adserere, DEUM fortasse simul indicasse Abramo, se ejus posteris aliquando modum sacrificandi traditurum, quò expiare peccata sua pariter atque notitiam hujus fœderis, (ubi adhibita fuerint istius generis animalia) adeoque & futuri Messia, per sacrificia adumbrandi, conservare, possent. Licet autem ista animalia hoc locò præfigurarint simul, ut jam diximus, posterorum sacrificia, neutiquam exindè Abramum ea sacrificasse colligere licet, quod *Thef. II.* probavimus.

Alterâ Judæorum conjectura, quæ potissimum è אליעזר in פרקי ר' אליעזר *in Jalkut, f. 20. c. 1. & נצחון ver. ex recens. WAGENSEIL. Tel. Ign. Sat. p. 11.* extat, est ista: הראה הק"כ להאברהם אבינו בין הבתרים ארבע מלכות עגלרזו משולשת זו מלכות אדום שהיא כעגלה דשרה *ait R. Eliezer: monstravit S. B. J. Abrahamo patri nostro inter segmenta quatuor regna, dominantia & intereuntia; vitula triennis notat regnum Edom, quod est sicut vitula herbilis, Jer. L. 11. (Nizzech, haber: זה מצרים שנ' עגלה יפיפה מצרים vitula notat Egyptum, sicut dicitur: vitula speciosissima est Egyptus, Jer. XLVI. 20.) עז משולשת זו מלכו' יון שנ' וצפיר העזים הגדול' עד מאד capra triennis notat regnum Gracia, sicut dicitur: & hircus caprarum evasit valdè magnus, Dan. VIII. v. 8. ואיל משולש זו מלכו' מדי ופרס שג' האיל אשר ראית בעל הקרנים מלכו' דים ופרס*

aries triennis notat regnum Medum & Persicum, sicut dicitur: aries, quem vidisti, bicornis, est regnum Mediæ & Persidis, Dav. VIII. 20. תור וְתוֹר אֱלוֹ בְנֵי יִשְׁמָאֵל *turtur denotat filios Ismaël, (rationem subnectunt ridiculam)* תוֹר לְשׁוֹן (rationem subnectunt ridiculam) תוֹר לְשׁוֹן *dicatur תור Aramice pro שור, bos, (Nizzach. addit: שורשין בישראל כשור דמתרגמין תורה qui Ismaelitæ triturant Israëlitas sicut bos, qui Chaldaicè תורה dicitur: וְגוֹזַל אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁנַמְשְׁלוֹ לְגוֹזַל יוֹנְתִי בַחֲגוּי הַסֶּלַע pullus columbarum notat Israëlitas, qui comparantur pullo columbino, Cant. II. 14. VI. 9. columba mea, degens in foraminibus petrae; una est columba mea.*

Itaque quatuor fortè Monarchias demonstrasse Deum Abramo putant. Ast nobis id non arridet. Eruamus ergò aliam oportet hujus rei explicationem.

In Scripturis *vacea* regni primores, *Amos IV. 1. arietes* duces & gubernatores populi, designant, *Ef. XIV. 19. Jer. L. 8. Zach. X. 3. Turtur & columba* Ecclesiam atque fideles, qui *תורה legem Dei* (cum quo תוֹר pulchrè quadrat) sectantur, indicant, *Psal. LXXIV. 19. Ef. XXXIIX. 14. Cant. II. 14. V. 2. VI. vers. 8. Matth. X. 16.* Exindè colligimus, ista animalia præfigurasse simul afflictiones Israëlitarum, quas à primoribus, ducibus & gubernatoribus Ægyptiacis perpeffuri erant, imò universam veram Ecclesiam multis calamitatibus, non secus ac pullum columbinum rapinae, fore expositam. Porro, sicuti aves istiusmodi dividere vetuit Deus in sacrificiis, *Lev. I. 17.* ita & hic, Israëlitas premendos, non tamen opprimendos, & Ecclesiam veram ne quidem à portis inferorum *Matth. XVI. 18.* vinci posse, designant. Hinc Judæi in *Zennor. f. 13. c. 4.* dicunt: *Die בהמורה seyn ein רמו auf die אומות die weren seyn verlohren von der Welt. Aber* וְיִשְׂרָאֵל

ישראל seyn geglichen zu den Vogel / den hat er nit zubackt.
Das hat Er gewiesen / daß ישראל weren ewig seyn auf der
Welt.

His ita positis, ad specialiora transimus. Indicatur au-
tem, uti diximus in Thesi,

*Servitus Israëlitarum in Ægypto, & diversis quidem Sym-
bolis, quorum 1.) est occasus Solis & tenebræ v. 17. coll. cum v. 12.
13. ubi additur ipsa divina explicatio: גר יהיה זרעך בארץ לא
הם peregrinum erit semen tuum in terra
non sua, & servient eis, & affligent eos.* Frequens quippè est
in Sacris literis, per solis occasum & umbram statum rerum
miserrimum & calamitosum, hoc est, inopinata & gravissima
denotare pericula, adeoque הצרה נמשלת לחשך כמו
הצרה נמשלת לאורה *afflictio est similis tenebris, sicut
letitia luci*, uti *RA DAK ad Joël. II. 2.* observat; conf. *Psal.
XXIII. 4. Esa. XIII. 10. Jerem. XV. 9. Joël. II. 10. Amos. V. 18.
VIII. 9. Micb. III. 6. Luc. I. 79.* Vid. & *POCOCK. Comment.
ad Joël. loc. cit. p. 114. seqq. 150. seqq.* Afflictionis indicium
2.) est תנור *furnus* seu *clibanus*, Israëlitarum calamitates in
הכור *fornace ferri*, *Deut. IV. 20.* sub jugo nempè Æ-
gyptiaco, ostendens. Idem vult *PERERIUS ad b. l. Diff.
V. n. 67. clibanus fumans*, inquiens, *durissimam servitutem
Hebraorum significabat; solet enim eam appellare fornacem
ferream. Significabat item gravissimum laborem eorum in
coquendis lateribus, Exod. I. & V.* Tandem servitutem istam
designant 3.) *partes dissecta* putredine consumptæ, sicuti con-
cludit *FRANZIUS, loc. cit. Diff. III. § XXIV.* Certum ergò
est, כילו משל לערות בני יהודה *quod omne parabolica
expressio sit calamitatum Judæorum*, ut verbis *DON JS. ABAR-
BANELIS* utamur, quæ habet *ad Joël. II. 10. in suo פירוש f. 241.
c. 2.*

Unde

Undè laterem lavat FEVARDENTIUS, acerrimus purgatorii propugnator, quando id ipsum *Lib. II. Theomach. Cap. X. n. 16.* per, clibanum fumantem ignemque transeuntem præfiguratum fuisse probare conatur. Sanè purgatorium Papisticum congruere nonnihil videtur Muhammedanorum عرف seu عرف, loco inter Paradisum & infernum medio, de quo *Cor. Sur. VII.* agitur. *SIEUR DU RTER dans l'Alcor. trad. d' Ar. en Franc. p. 112.* istum locum hisce describit: *les Docteurs Mabometans croient, que ceux qui auront autant fait de bien que de mal, & desquels la balance ne trébuchera pas du côté des bonnes oeuvres, ni du côté de mauvaises, demeureront en ce lieu apelé Aaraf, avec ceux qui n' auront fait ni bien ni mal, & que ce lieu est entre le Paradis & l' enfer.* Simile quid & Judæi statuunt, vid. *HAGKSP. ad Zach. XIII. 8. 9. p. 1057.* Verùm omnia hæc figmenta sunt ineptissima. Qui purgatorium, cujus usus est purgare fatuorum crumenas, impugnatum, exustum ac eversum videre cupit, adeat *B. GERHARDI Conf. Cathol. Lib. II. Part. II. Art. IX. Magn. DN. D. BECHMANNI Annot. ad Comp. Hutt. Loc. XXXIII. Qu. 7. 8.* item *B. SCHERZERI Syst. Loc. XIX. §. XIII. & Dissert. pecul. hac ipsa de materia.*

Hæc Israëlitarum servitus, piorum crucem, *Psal. X. 1. XII. 1. seqq. עני ועמל afflictionem & molestiam, Ps. XXV. 17. 18. & רבות רעות mala plurima, Ps. XXXIV. 20. LVII. 2. seqq. LXXVII. 2. seqq. LXXX. 6. LXXXIIX. 15. 16. 17. CII. 4. seqq. CIX. 22. CXLIII. 4. 5. seqq. Rom. IIX. 35. 1. Thes. III. 4. 1. Pet. I. 6. Hebr. XII. 6. elegantissimè respicit.*

THESES IIX.

Demonstratur β.) Dei vindicta erga oppres-
sores.

Dixerat Deus *vers. 14.* Abramo: **וְגַם אֲנִי אֶחְסֶה אֶתְּךָ** *sed etiam populum, cui serviens, iudicabo ego.* Innuit vindictam istam 1.) *fumus ē furno ascendens.* Sic *Es. XIV.* (*Bibl. Germ. XV. 21.*) **מִצָּפוֹן עָשָׁן כַּאֲשֶׁר אֲבִירָה** *ab aquilone venit fumus, ubi Chaldæi habent: מִרְעֵיבָה אֵלֶיךָ, vindicta; Conf. Ps. XXXVII. 20. Es. XXXIV. 10. LXV. 5. Joel. III. 3. (Bibl. Germ. II. 30.) Act. II. 19. Apoc. XIV. 11.* Ullionem porro præmonstrat 2.) *ignis, quem in fornace seu clibano adhuisse, fumus prodit.* Ignem quippe passim legimus Deo iusto iudici & hostium suorum ultori adesse, *Ps. L. 3. LXIX. 2. seqq. XCVII. 3. CVI. 13. CXL. 11. Es. IX. 18. 19. X. 15. 17. XXVI. 11. XXIX. 6. XXX. 33. LXVI. 15. 16. 24. Ezech. XXXVI. 5. 2. Thess. I. 7. 8.* Huc referenda 3.) *abactio volucrium vers. 11. descripta.*

Quod JUDÆI hic somniant de Gehenna, quæ sub specie clibani fumantis apparuerit Abramo, instar purgatorii in fumum abit, vid. §. IIX. *sect. præc.*

Hujusmodi ergo vindictam, qualem Israelitis promisit Deus, omnes quoque pii erga oppressores suos, certò sibi promittant, ceu patet è locis allegatis & insuper *Ps. IX. 5. 6. XI. 6. XVII. 13. LXXV. 3. 9. LXXVI. 4. seqq.*

THESES IX.

Demonstratur γ.) liberatio è servitute illa.

Undè laterem lavat FEVARDENTIUS, acerrimus purgatorii propugnator, quando id ipsum *Lib. II. Theomach. Cap. X. n. 16.* per clibanum fumantem ignemque transeuntem præfiguratum fuisse probare conatur. Sanè purgatorium Papisticum congruere nonnihil videtur Muhammedanerum *عسرف* seu *عسراف*, loco inter Paradisum & infernum medio, de quo *Cor. Sur. VII.* agitur. *SIEUR DU RYER dans l'Alcor. trad. d'Ar. en Franc. p. 112.* istum locum hisce describit: *les Docteurs Mahometans croient, que ceux qui auront autant fait de bien que de mal, & desquels la balance ne trébuchera pas du côté des bonnes œvres, ni du côté de mauvaises, demeureront en ce lieu apelé Aaraf, avec ceux qui n'auront fait ni bien ni mal, & que ce lieu est entre le Paradis & l'enfer.* Simile quid & Judæi statuunt, vid. *HACKSP. ad Zach. XIII. 8. 9. p. 1057.* Verùm omnia hæc figmenta sunt ineptissima. Qui purgatorium, cujus usus est purgare fatuorum crumenas, impugnatum, exustum ac eversum videre cupit, adeat *B. GERHARDI Conf. Cathol. Lib. II. Part. II. Art. IX. Magn. DN. D. BECHMANNI Annot. ad Comp. Hutt. Loc. XXXIII. Qu. 7. 8.* item *B. SCHERZERI Syst. Loc. XIX. §. XIII. & Dissert. pecul. hac ipsa de materia.*

Hæc Israëliitarum servitus, piorum crucem, *Psalms. X. 1. XIII. 1. seqq. עני ועמל* afflictionem & molestiam, *Pf. XXV. 17. 18. & רבות רעות* mala plurima, *Pf. XXXIV. 20. LVII. 2. seqq. LXXVII. 2. seqq. LXXX. 6. LXXXIIX. 15. 16. 17. CII. 4. seqq. CIX. 22. CXLIII. 4. 5. seqq. Rom. IIX. 35. 1. Tbes. III. 4. 1. Pet. I. 6. Hebr. XII. 6.* elegantissimè respicit.

THESES IIX.

Demonstratur β.) Dei vindicta erga oppres- sores.

Dixerat Deus *vers. 14.* Abramo: **וְגַם אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּן יֵעָבְרוּ בְּיָדֶיךָ** *sed etiam populum, cui seruiens, iudicabo ego.* Innuit vindictam istam 1.) *fumus* è furno ascendens. Sic *Es. XIV.* (*Bibl. Germ. XV. 31.*) Propheta ait: **מִצֶּפֶן עָשָׂן כָּאֵשׁ אֲבָא מִן-צִיָּוִן** *ab aquilone venit fumus, ubi Chaldæi habent: מִן-צִיָּוִן ultio, vindicta; Conf. Pf. XXXVII. 20. Es. XXXIV. 10. LXXV. 5. Joel. III. 3. (Bibl. Germ. II. 30.) Act. II. 19. Apoc. XIV. 11.* Ultionem porro præmonstrat 2.) *Ignis*, quem in fornace seu clibano adfuisse, fumus prodit. Ignem quippè passim legimus Deo iusto iudici & hostium suorum ultori adesse, *Pf. L. 3. LXIX. 2. seqq. XCVII. 3. CVI. 18. CXL. 11. Es. IX. 18. 19. X. 16. 17. XXVI. 11. XXIX. 6. XXX. 33. LXVI. 15. 16. 24. Ezech. XXXVI. 5. 2. Theff. I. 7. 8.* Huc referenda 3.) *abactio volucrium vers. 11.* descripta.

Quod JUDÆI hic somniant de Gehenna, quæ sub specie clibani fumantis apparuerit Abramo, instar purgatorii in fumum abit, vid. §. IIX. *Seç. præc.*

Hujusmodi ergò vindictam, qualem Israëlitis promittit Deus, omnes quoque pii erga oppressores suos certò sibi promittant, ceu patet è locis allegatis & insuper *Pf. IX. 5. 6. XI. 6. XVII. 13. LXXV. 8. 9. LXXVI. 4. seqq.*

THESES IX.

Demonstratur γ.) liberatio è seruitute illa.

K

Quemad-

Quemadmodum tenebrae, sicuti paulò antè ostendimus, משל לרוב הצרות כי כן לרף הכחוב *parabolice significant gravitatem afflictionis, idque stylò scripturae*, ut verba RaDaK ad Joël. II. 10. faciamus nostra; ita lux prosperitatem, lætitiã & successum rerum felicem designat, Job. XXIX. 3. Ps. LXIX. 29. Es. IX. 2. Undè אש לפיד *flamma ignis notat Dei presentiam, certam ferentis opem & liberationem afflictis*, prout rectè PERERIIUS ad b. l. Diss. V. n. 67. monet. AUGUSTINUS, Lib. XVI. de Civ. Dei, Cap. XXIV. de die extremi iudicii, igneque conflagrationis mundi, qui diremterus sit electos & reprobos, אש לפיד intelligit, sed, uti nobis quidem videtur, minus concinnè. Quod si enim verba Divina vers. 13. 14. 16. & visionem vers. 17. conferamus invicem, sanè exactam cernimus harmoniam. Jam Deus vers. 14. liberaturum se Abrami posteros promiserat; liberationis itaque istius typum hanc flammam ignis gessisse, verosimillimum est. Quam CORN. à LAPIDE Comment. in b. l. è RUPERTO adfert sententiam, *faculam transeuntem significasse gloriam Dei, fidei & gratia, à Judeis transiuram ad gentes*, haud adprobamus.

Et hæc Dei liberatio populi Israelitici piis solatio esse poterit. Sciant quippè, Deum in cruce & calamitatibus lumine suo gratiæ ac liberatione præstò esse, Ps. XXX. 6. XXXVI. 10. 11. XXXVII. 4. 5. 6. XLVII. 2. LXXIV. 12. CXII. 4. Es. XXXIII. 22. XLI. 14. LIIX. 8. Elegantissimæ sunt meditationes, quas Arabs quidam, حسین ابن عيسى *Hosein Ibn-Isa*, MScripto eleganti, de insigni amore divino & benignitate erga pios, subjunxit. Postremæ istius carminis lineæ ita fluunt:

وكم امريساء به صياديا
 وياتيك المسرة في العشي
 انا ضاقت بك الاحزان يوما
 فتشق بالسر انرق الغرد العلي

*Quantum est rei, si quando malè habeat mane,
 Et adveniat tibi latitua vesperi?
 Licet anguste fuerint in te dispositiones hodiè,
 Tamen confide in sustentatore incomparabili &
 summo.*

THESES X.

Demonstratur d.) occupatio terræ promissæ.

Licet expressè occupationis terræ promissæ symbolum non adsit, tamen simul per transitum flammæ ignis eam fuisse denotatam, veritati non absimile iudicamus. Neque opus erat, distinctum ejus rei symbolum addere, cum non solum *vers. 16.* promissio divina, sed ipsum quoque fœderis juramentum *vers. 18. seqq.* jam satis confirmarint. Cæterum, cum *vers. 16.* addatur, eos רבעי דור *generatione quartâ* reversuros ex Ægypto in terram Canaan, optimè loquitur *FRANZII Schol. Sacrif. Diff. III. §. XXIII. id significat,*

fecat, inquam, vitula triennis &c. nimirum trium generationum tempus, exilio Abrabæ & semini ejus adhuc destinatum.

Objicis: vers. 13. dicitur: גר יהיה זרעך בארץ לֹא־לְהָאֱלֹהִים *peregrinum futurum erit semen tuum in terra non sua, & servient eis, illi autem affligent eos: idque quadringentis annis;* quæ verba eodem modo Stephanus, *Act. VII. vers. 6.* refert. Ast *Exod. XII. 40. 41.* mentio fit שלשים שנה וארבע מאות שנה *quadringentorum & triginta annorum*, conf. *Gal. III. vers. 17.* Adest ergo istis in locis contradictio. *Resp.* multi Interpretes, ut: *AUGUSTINUS, in Exod. Qu. 48. BRENTIUS, in Exod. XII. GROTIUS, ibid. CALOVIUS, ibid. CHARTWRIGHTUS, in Gen. b. l. BEZA, ad Act. VII. MATTH. Hist. Patr. l. c. p. 173.* & alii, diversimodè de supputatione horum annorum sentiunt, ac causam istius incertitudinis dependere ajunt ab incerto intervallo, quod intercesserit inter mortem Josephi & nativitatem Moïsi. Quamvis autem jam nostrum non sit, istam discutere quæstionem, at tamen quò loca allegata conciliemus, addamus sententiam, cui & nos adstipulamur. Judæi è versu supra citato 13. triplicem Abrami & posterorum ejus eliciunt statum, 1.) *peregrinationis*, (גַּר יְהִיִּה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא־לְהָאֱלֹהִים *peregrinum erit semen tuum in terra non sua*), qui à migratione Abrami ex Ur Chaldæorum coepit, *Psalms. CV. 13.* 2.) *servitutis*, (וְעַבְדוּם *& servient eis*, i. e. eorum imperio subditi erunt,) post mortem scilicet Josephi & fratrum ejus, *Exod. I. vers. 6.* 3.) *afflictionis*, (וְעָנּוּ אֹתָם *& affligent eos*), ex quo Pharaeo publicò edictò jussit omnem prolem masculam gentis Israëliticæ flumine mergi, *Exod. I. vers. 8.* Quæ omnia

omnia non videntur à scopo longè aliena esse. Subjungitur enim *ibid.* verbis istis post Acc. dist. *Arbnoch*: ארבע מאה מאה *quadringentis annis*, quæ antè dicta sint, duratura. Ergo isti quadringenti anni statim à tempore seu statu peregrinationis supputandi erunt. Jam verò Abramum ex Urbe Haran (in quam ad mentem plurimorum ante quinquennium ex Ur venerat) ætatis anno 75, emigrasse *Genes. XII. 4.* adseritur, undè non pauci concludunt, ab exitu Abrami ad nativitatem usque Isaaci effluxisse 30 annorum spatium, adeoque à nato Isaaco ad exitum Israëliitarum intercessisse 400 annos. Quod si itaque hos annos colligamus, ab exitu Abrami ex Ur ad exitum Israëliitarum emergent anni 430, ut *Exod. XII. 40.* & *Gal. III. 17.* volunt: si verò à nato Isaaco supputationis illius originem ducamus, erunt anni 400, ut locus hic noster & *Act. VII. vers. 6.* loquuntur. Hinc illud solùm ad Judæorum opinionem, antè allatam, observandum, statum peregrinationis, de quo Deus *vers. cit.* loquitur, non Abramum simul, sed tantùm semen ejus, concernere. Non enim dicit: גרים יהיו אתה וזרעך *peregrini eritis, tu & semen tuum*; sed: גר יהיה זרעך *peregrinam erit semen tuum*; Abram quippè jam peregrinus erat. Per semen igitur Isaac cum reliquis posteris intelligendus, ideoque ab ejus nativitate isti 400 anni, quorum Deus hic mentionem facit, numerandi sunt; iisdem deinceps in cæteris locis, ubi 430 anni ponuntur, 30 illi anni ab exitu Abrami è patria ad natum Isaacum sunt additi, uti jam diximus. His ita observatis, habebimus dictorum, quæ allegavimus, conciliationem.

Instas: accuratiùs paulò *Exod. loc. cit.* inspicienti novus suboritur scrupulus. Dicitur ibi אשר ומושב בני ישראל *et habitatio filiorum Israël*

בְּמִצְרַיִם שָׁנָה אַבְרָם בַּבִּיטָה בְּיִשְׂרָאֵל *habitationem filiorum Israël, quâ manserunt in Ægypto*, fuisse 430. annorum; E. isti anni non simul peregrinationem Abrami, Isaaci & Jacobi, sed tantum habitationem Israëlitarum in Ægypto involvunt. *Resp.* plurimæ editiones versionis LXX. interpretum locum hunc ita reddunt: ἡ δὲ κατοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἢν κατόκησαν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐν γῆ αἰγύπτου καὶ ἐν γῆ χαναάν &c. *habitatio autem filiorum Israël, quâ habitaverunt ipsi & patres eorum in Ægypto & in terra Canaan &c.* Ita & Samaritanus habet. Hanc verò genuinam hujus dicti expositionem esse, Paulus *Gal. III. 17.* declarat, qui à promissione, quam videlicet primâ vice Deus Abramò *Gen. XII. 1.* dederat, temporis illius initium ducit. Duplicem ergò Ellipsin à Mose adhibitam deprehendimus, quia Israëlitz & ultimus habitationis locus tantum nominantur, Patres verò eorum & primus, quem incoluerunt, tractus, terra nempe Canaan, reticentur. Locum parallelum *Gen. XII.* habemus, ubi *vers. 4.* Abram jussu divino è patria migrasse cum Lorho tantum dicitur, cum tamen pater atque uxores eorum simul exierint, *Cap. XI. 31.* Sic è verbis postremis ejusdem versus colligere quis posset, de exitu solum ex urbe Haran sermonem esse, cum tamen de emigratione ex Ur Chaldzorum omnia, quæ ista verba antecedunt, intelligenda sint, quemadmodum *Act. VII.* docet.

Gaudete & inde nobiscum, fideles! Licet peregrinamus in his terris, *Pf. XXXIX. 14.* neque habeamus manentem civitatem, sed futuram queramus, *Ebr. XIII. 14.* at tamen πολιτεῖμα nostrum in coelis esse scimus, *Pbil. III. 20.* in domo patris coelestis, *Job. XIV. 2.* in tabernaculis pacis, *Es. XXXII. 18.* in monte Domini, *Pf. XV. 1.* in Hierosolyma, quæ

quæ sursum est, *Gal. IV. 26.* in civitate Dei viventis, in civitate coelesti, *Ebr. XII. 22.* in terra viventium, *Psalms. XXVII. 13.*

Sed pedem jam figimus, ac Dissertationi huic colophonem imponimus, Tibi, ô summe, ô bone, ô misericors Deus, gratias persolventes, quas possumus in hac miseria, maximas, pro insigni in nos miseros amore & gratia! Dirige porro omnia dicta, omnia facta, imò omnia animi nostri sensa, quo semper vergant in sanctissimi Nominis Tui gloriam, Ecclesiæ Tuæ, quam proprio sanguine Tibi redemisti, emolumentum, nostram item salutem æternam, per & propter filium Tuum, unigenitum Tuum, quem diligis, Jesum Christum, æterni foederis Angelum, æterni pacis recuperatorem, æternæ vitæ procuratorem! Te, Trinitate Deus, veneramus, Te supplices invocantes obtestamur:

بنا من البهالك

كل شيء هالك

O Rex Regnorum

Tu eternum super

T A M

يا مالک اليبالک نجینا من
أنت الابد الباقي وكل شي

*regnum! libera nos à periculo,
um superstes es, sed omnis res pe-
riens!*

TANTUM!

